

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

Q. D. B. V. 7
DISSERTATIO JURIS PUBLICI,
DE
STATUUM IMPERII
POTESTATE LEGIS-
LATORIA
CONTRA
JUS COMMUNE,

QUAM
IN REGIA FRIDERICIANA,
PRÆSIDE
D. CHRISTIANO THOMASIO, JCTO,
SACR. REG. MAJ. BRUSS. CONSIL. ET PROF. PUBL.
PUBLICE DEFENDIT
SIGISMUNDUS JACOBUS HOLZSCHUHERUS,
DE NEUENBURG.
AD DIEM XIV. APRIL. MDCCIII.
H. L. Q. C

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITERIS JOANNIS CHRISTIANI GRUNERTI,
RECUSA 1749.

(62)

DISSSERTATIO JURIS PUBLICI
DE

STATUTUM IMPERII
POTESTATE LEGIS-
LATORIA
CONTRA
JUS COMMUNE

IN REGIA FRIDERICIANA,
PRESIDE

D. CHRISTIANO THOMASIO, JCTO.

SIGISMUNDUS JACOBUS HOLZSCHUHNERUS

AD DIEM XXIV APRILIS MDCCXIII
H. L. G.

LITÆRIS JOHANNIS CHRISTIANI GRUNERTII
HALLÆ MAGDEBURGICÆ

REGIUS 1773

SUMMARIA,

Status Imperii quid hic denotent. §. I. Variorum opiniones de nota characteristica Statuum Imperii. §. II. Verius: votum ac sessionem in Comitibus rem expedire. §. III. Ratio a priori a communi rerumpublicarum natura. §. IV. Difficilior ratio a priori, cur in Imperio Germanico Civitates in Comitibus compareant, non vero Nobiles. §. V. Sententia hac de re Illustris Cocceji. §. VI. Quae plana est intuitu Nobilium. §. VII. Dubio obnoxia intuitu Civitatum. §. VIII. Ad id dubium prima responsio. §. IX. Novum dubium contra hanc responsionem. §. X. Obscura tractatio de antiquis Magistratibus populi Germanici. §. XI. Ostendimus, sententiam Dn. Cocceji non ob stare Civitatibus. §. XII. Advocatos Urbium antiquitus eorum nomine in Comitibus comparuisse, & ad Comitum Classem pertinuisse. §. XIII. Dicenda non respicere jura Nobilitatis immediate in contentis statuis. §. XIV. Potestas Legislatoria Statuum, intuitu Legum Universalium. §. XV. De potestate condendi Leges particulares dubium generale. §. XVI. An Status possint Leges proprie dictas jure condere? sententia Ziegleri. §. XVII. Schwederi. §. XVIII. Viviani. XIX. Hertii. §. XX. Habere Status potestatem legislativam ex usu longævo. §. XXI. Sive, quod idem est, jure superioritatis. Quia superioritas omnis ex usu. §. XXII. Loca eam in rem Cocceji. §. XXIII. Et Hertii. §. XXIV. Etiam Civitates liberæ Imperii habere potestatem Legislativam. §. XXV. De Statuum potestate Legislatoria con-

S V M M A R I A.

tra jus commune variorum sententiae. §. XXVI. Jus commune vel immutabile vel mutabile. §. XXVII. Hoc vel regulare, vel subsidiarium. §. XXVIII. Regulare vel magis vel minus commune. §. XXIX. Ordo dicendorum. §. XXX. I) De Legibus Statuum contra Jus Naturae. Ambiguitas Juris Naturae. §. XXXI. Contra principia Jussi Status Leges ferre nec possunt nec volunt. §. XXXII. Sed principia Decori variant apud Gentes. §. XXXIII. Applicatio praefationis Cornelianae ad tempora nostra. §. XXXIV. Interesse Reipublicae, quoad propositionem huius doctrinae. §. XXXV. Falsa doctrina Juris de rationabilitatis requisito Legum. §. XXXVI. Lex Ulpianea sententiam nostram probat. Neque ei obest ordinatio Cameracensis. XXXVII. Demonstratio plus quam Mathematica expositionis nostrae. §. XXXVIII. Erroneum exemplum consuetudinis irrationabilis. §. XXXIX. Ratio honestatis praefati exempli. XL & XLI. Aliud exemplum simile Consuetudinis de bonis naufragorum, quae & ipsa irrationalis esse saltem videtur. XLII. Tertium exemplum de nece hominis proprii vel plane non, vel saltem multo parva. §. XLIII. II) De Legibus Statuum contra recessus Imperii Sententia Myleri has Leges non valere. §. XLIV. Ratio istius assertionis. §. XLV. Examinatur: non indistincte verum esse, quod Recessus obligent per modum pacti. §. XLVI. Non interesse reliquorum Statuum, si Leges provinciales fiant contra recessus. §. XLVII. Huc tamen non pertinere, quod Statuum Leges non possint condi contra salutem publicam. §. XLVIII. v. g. contra A. B. Capit. & Instr. Pac. Exemplum dubium: An valeat Lex prohibens appellationem ad Cameram. §. XLIX. Quid si recessus expresse derogent Legibus Statuum? §. L. Praejudicium: an Recessus possint derogare? Affirmat Mylerus. Negat Coccejus. Cujus rationes non sunt separandae. §. LI. Locus Instrumenti Pacis art. 8. §. 4. Et capit. Ferdin. IV. art. 3. §. LII. Sententia Coleri etiam magis videtur facere contra Leges Statuum recessibus repugnantes. §. LIII. Berlichius contra dicit quidem Colero, sed nulla addita ratione. §. LIII. Defenditur tamen sententia Dn. Cocceji. Intentio Edicti Caroli V. Norimb. de

anno

anno 1521. §. LV. Demonstratur, non posse abrogari per Re-
 cessus leges aut Consuetudines Statuum. §. LVI. Respondetur ad
 aliorum sententias. 1) Tum demum Recessus non derogare le-
 gibus Statuum, si Status protestati sint. §. LVII. 2) Ne qui-
 dem sufficere protestationem. §. LVIII. 3) Peculiarem esse Ju-
 ris Saxonici auctoritatem. §. LIX. III) De Legibus Statuum Im-
 perii contra jus commune provinciale. An ad eas necessarius
 consensus Statuum provincialium? §. LX. Judicium de sen-
 tentia Myleri in questione, quid fiat? §. LXI. Item in altera,
 quid fieri debeat? §. LXII. Non confundenda hic esse vota Sta-
 tuum provincialium consultativa cum decisivis. §. LXIII. An
 necessaria sit confirmatio Imperatoris? §. LXIV. Judicium de
 doctrina Myleri. §. LXV. An saltem utilis sit confirmatio im-
 peratoris. §. LXVI. Sententia Dn. Schwederi expenditur.
 §. LXVII. An Assessores Camerae obstricti sint pronuciare se-
 cundum Leges Statuum contra Jus commune? §. LXVIII. An
 saltem eos obliget confirmatio Imperatoris? §. LXIX. Quibus
 remediis justis Status jura sua tueri possint adversus Cameraam?
 §. LXX. IV) Leges Statuum contra Jus subsidiarium. §. LXXI.
 Exploditur sententia Ariburi Duckii. §. LXXII. Status Impe-
 rii non posse saltem derogare Juri subsidiario, sed etiam illud
 abrogare. §. LXXIII. Haftenus dicta illustrantur loco ex Ordina-
 nat. Polit. Magd. Et alio ex Jure Saxoniae Electoralis. §. LXXIV.
 Ita e.g. Status Imperii ex pluribus Criminibus, quam jure Ci-
 vili licebat, damnatorum bona fisco vindicare possunt. §. LXXV.
 Ita Ordinatio Magdeb. jure abrogavit remedium l. 2. C. de rescind.
 vend. §. LXXVI. Leges Statuum contra Jus Commune non ha-
 beat peculiares interpretandi regulas. §. LXXVII.

DISSERTATIO JURIS PVBLCI

DISSERTATIO JURIS PVBLCI,

DE

STATUUM IMPERII POTE-
STATE LEGISLATORIA CONTRA
JUS COMMUNE.

§. I.

Per *Status Imperii* hic intelligimus Electores, principes, Co-
mites, Barones, & Civitates Imperiales, uno verbo, qui vo-
tum & sessionem habent in Comitibus, quatenus videlicet hi
omnes quidem intuitu immedietatis conveniunt cum Nobilita-
te Imperii immediata, in eo vero ab hac differunt, quod Nobilitas
Imperii non habeat votum & sessionem in Comitibus.

§. II.

Quemadmodum vero ex institutionibus juris publici notum est,
a Nobilitate immediata olim non solum controversum fuisse, annon &
ipsi votum & sessionem in Comitibus habere debeant, aut, si vel maxi-
me ad votum & sessionem in Comitibus non sint admittendi, utrum ne-
cessarius Character Status Imperii sit, ut votum & sessionem habeant
in Comitibus; ita etiam simul notum est, ipsos Scriptores Juris publici
insigniter variasse in definiendis signis indubitatis, quæ Statum Impe-
rii efficiant: aliis ad matriculam, aliis ad circulos, aliis ad onera Impe-
rii confugientibus.

§. III.

Sed obtinuit tamen communiter, & reliquis sententiis explosis,
hodie a Scriptoribus Juris publici deliberatio in Comitibus de negotiis
ad Imperium pertinentibus genuinus character agnoscat *Status Impe-*
rii. Ne vero hæc sententia pro mera petitione principii a dissen-
sientibus haberi possit, solliciti solent esse Doctores Juris publici, ut
illam etiam demonstrent. Cum autem omnis demonstratio Juris par-
tim expressis Legum verbis nitatur, partim ex ratione ducatur, solent
com-

communiter Scriptores Juris publici ad sententiam suam firmandam provocare ad Leges Imperii. Sed cum Leges Imperii non uno modo, ubique loquantur, sed aliquando vocis *Status* laxior occurrat significatio, præprimis, cum illi, qui ad formanda verba Legum Imperii adhibiti sunt, diversos sæpe conceptus de terminis artis sibi formaverint; facile patet, firmissimum argumentum in hac questione periri posse a ratione; rationem vero quasi a priori non meliorem afferri posse, quam si desumatur ex communibus regulis Rerumpublicarum & ab ipso Imperii Germanici Statu.

§. IV. Hic vero non difficile est comprehendere, quod in omnibus Rebuspublicis multi & infiniti sint Status & characteres personarum, secundum quos illi, qui sub aliquo Statu sunt comprehensi, pro diversitate illius Status etiam diversis & variantibus juribus utuntur, atque a communibus cum reliquis concivibus juribus peculiari aliquo jure vel exemptione, vel eminentia gaudent; ac simul etiam sæpe peculiariora onera ferunt, qui singuli Status secundum methodum Juris Justiniani pertinent ad primum juris objectum, ubique explicari solent. Jam uti inter hos Status ordo est & præferentia; ita rursus facile intelligitur, illum Statum in Republica quacunq̃ reliquos omnes, (in Monarchia tamen post Principem,) præcedere, qui in Comitibus de negotiis imperii ad deliberandum & ordinandam rempublicam adhibetur. Unde sua sponte fluit, quod quemadmodum reliqui Status in Republica vel Imperio sunt, sed non tractant negotia Imperii; ita posteriores Status ad differentiam reliquorum commodissime appellati possunt *Status* Reipublicæ vel *Imperii*, priores vero *Status* in *Imperio*. Vel etiam id exinde sequitur, ut Status in Republica deliberantes tanquam analogatum Nobilissimum voce *Status* absolute posita intelligantur; reliqui vero cum additamento qualitatis, ex qua statum certum habere dicuntur, appellentur, v. g. *Status nobilitatis, ingenuitatis, patriæ potestatis* &c. Id autem difficilius est, quasi a priori deducere, cur in Imperio Germanico præter Electores, Principes, Comites & Barones, (ut de quibus vel nullum vel exiguum esse potest dubium,) de negotiis Imperii

Imperii deliberent non solum, sed & statuant Civitates, nobiles non deliberent; cum tamen communiter alias in Rebus publicis nobiles præcedant homines civici & urbici ordinis: & in Germania ipsa extra comitia ordo nobilium multas prærogativas habeat præ Civibus, si non omnibus, saltem plerisque, etiam Civitatum multarum Imperium. Quia imo in Comitibus provincialibus Statuum Imperii haud dubie ordo Equestris & comparet & ordini civico præfertur. Cur non eadem esse deberet ratio in Comitibus totius Imperii? Sane regimen specialium Rerum publicarum in Imperio fere a modo regiminis communis deductum esse solet, eumque in plerisque imitatur. Hic fateor, paucos me reperiisse, qui nodum hunc rite tangere, id est, cum ratione solvere tentaverint.

§. VI. Solus, quos videre licuit, ILLUSTRIS COCCEJUS uti in Plurimis Juris publici capitibus laudabili exemplo fere primus solet rem a prima origine & statu ipso Imperii deducere, ita & in questione de charactere Statuum Imperii procedit, & postquam in præcedentibus capitibus origines ac qualitates officiorum ac dignitatum in Imperio, pro more, id est eruditissime deduxisset, tum in cap. 19. ubi de Statibus Imperii agere ipsi animus est, statim §. 1. tanquam conclusionem ex dictis infert: *Hæc, officia, ait, & dignitates regni qui jure terrarum suarum gerunt, illi omnes & soli concurrunt in Comitibus & gubernatione Imperii, ideoque Imperii Status, Reichs-Stände dicuntur: Status ergo sunt immediata civitatis Germanicæ membra, quorum terris coheret officium regni cum regali dignitate; atque adeo Jus Comitiorum.*

§. VII. Hæc ratio uti plenissima est, cum quilibet capiat, convenientissimum esse, ut ii, qui officia Reipublicæ cum dignitate gerunt, & de regalibus regni sint solliciti, etiam de negotiis Reipublicæ deliberent, reliqui vero, qui vel dignitate pollent, absque dignitate ad deliberationes & decisiones negotiorum Imperii regulariter non adhibeantur; ita ex ea modestissime satisfieri potest Scriptoribus, qui olim prætulerunt, etiam nobiles Imperii debere gaudere voto in Comitibus. Et satisfecit jam ipse Vir Illustris d. l. §. 17. *Hinc excluduntur a numero Scituum*

uum VI. Nobiles immediati: qui nunquam Status Imperii fuerunt; cum non propter officium regni, sed ministerium & ipsi constituti & terra eis data sint: idque & hodie constat, (quicquid diff. Dd. apud Carpz. de L. Reg. c. 3. sect. 12. n. 30.) & olim secus fuisse nullibi apparet: etsi aliquando Leges & recessus imperii vel eis presentibus, ut A. B. in præf. imo & consultis, ut bulla Sigismundi apud. Gold. Const. tom. 1. in ann. 1434. fol. 398. §. 2. & 4. (quæ non in comitiis sed in actu Coronationis facta est) vel in eos, uti in alios subiectos, publicati sunt; Ref. Pol. Frid. III. 1442. quoniam etsi aliquando ad comitia quoque vocati essent. Diff. Carpz. d. Sect. 12. Nec obstat. B. H. 1564. §. 6. sed magis firmat quæ dicta sunt.

§. VIII.

Sed videtur tamen ea ratio simul obstare Civitatibus imperialis. Quia nec hæc officia regni olim sustinuerunt, nec ad classem eorum, qui cum dignitate regalium investiti sunt referri poterunt, quin potius evidens est, populum Germanicum, quatenus hic proceribus & officialibus Regni opponitur constare ex ordine Equestri & civibus urbium. Sed quemadmodum non fuit animus Illustri Auctori Civitates a Classe Statuum excludere & comitiis, cum utrobique civitates Imperii expresse memoret; ita tamen dubium illud non nullius momenti tollendum est.

§. IX.

Deprehendo quidem in posteriori editione c. 19. §. 1. mentem ejus paulo aliter explicari: Hæc, ait, officia regni qui Jure terrarum suarum immediate gerunt, illi omnes & soli concurrunt in Comitibus & gubernatione Imperii, ideoque Imperii Status, Reichsstände dicuntur: Satis ergo sunt immediata Civitatis Germanicæ membra. quorum terris coheret officium regni, eoque nominatim Jus Comitiorum. Vides hic omisam esse mentionem dignitatum item regalis dignitatis, quæ in proprio tanquam character secundus Status Imperii fuerat addita. Sed quam ob causam hæc correctio priorum facta sit, pro certo dicere non possumus. Forre ipsi Dn. Auctori dubium de Civitatibus Imperii in mentem venit, cui adeo omissione secundi requisiti occurrere voluisse videtur.

B

§. X.

§. X.

Sed ita remanet alterum dubium: Atque Civitates nec inter officiales referri potuerunt. Forte respondendum ex *cap. 20. §. 14. 15. Populum*, dicit, *in Comitibus representant Comites, & civitatum Legati; Clerum Prælati minores: Divisus enim fuit populus in Civitates & Pagos (seu districtus) quibus Comites præerant d. cap. 15. & 22. Civitates itaque per Magistratus suos, reliquus populus per Comites, vel legatos utrorumque representatus, in Comitibus comparuit. Principes igitur viritum, Comites & civitates, ut & Prælatis, curiatim suffragia in Comitibus fuerunt.*

§. XI.

Sed vereor, ne & sic maneat dubium, an Magistratus Civitatum inter officiales regni referri possit? Unde alia via procedendum arbitror. Haud dubie scrupulus nullus remansisset, si placuisset Viro illustri, uti reliqua a primis originibus exposuit, ita etiam exponere originem & progressum Magistratum populi. Sed iustas habuit causas hæc omittendi? *Ceterum, ait, d. c. 20. §. 13. quinam olim Magistratus populum representaverint, etsi demonstrari possent, mutato tamen nunc statu, ob iustas causas eo abstinemus.*

§. XII.

Etsi vero & mihi iustæ causæ sint de Magistratibus olim populum representantibus non distinctæ agendi, tentabo tamen exercitii gratia, utrum dubium §. 8. propositum tolli possit: Scilicet Comites haud dubie ad Status Imperii & comitia pertinent, sunt enim & officiales regni, & dignitate regali pollentes, i. e. cum regalibus investiti. Sed vero & olim Civitates Imperii habebant suos comites dignitate regali pollentes, qui adeo olim etiam in Comitibus Civitates representabant, ac postea cum esse desierint, Senatus Civitatum vel etiam Civitates ipsæ in eorum locum successerunt. Unde putô posse retinere verba prioris editionis allata §. 6.

§. XIII.

Res ipsa prolixiorẽ deductionem jam non patitur. Ergo paucissimis Comites initio quidem pagis præficiantur denique Goven, unde Vogtgraff. Pagi postea cum provinciarum nomine venirent, dicti fuerunt Comites provinciales, Land-Graffen, qui sub se habuerunt

buerunt suos vicarios, Cent Graffen &c. In Civitates mittebantur Advocati, Reichs Bögte, quod idem est ac si dicas Comites urbium. Uti enim qui Comites provinciales Land Graffen communiter dicebantur, in quibusdam terris vocabantur, Advocati provinciarum Land Bögte; ita & Advocati urbium revera fuerunt Stadt Graffen. Dignitatem eorum quod attinet, cum dati fuerint ad tuendam superioritatem & regalia Imperatorum in Civitatibus, nullum est dubium, quin & de eo officio cum regalibus nonnullis, vel saltem de regali jurisdictionis fuerint investiti. Quin & suos sub officiales in urbibus uti Comites provinciales in pagis habuerunt; Reichs Bögte und Reichs Schultheissen. Quae omnia singularem requirunt dispectionem. Vide interim collectanea quaedam huc pertinentia, sed cum iudicio secernenda, apud MYLERUM AB EHRENBACH *Archontologia* c. 21. &c. 22, Confer de dignitate regali DN. COCCEJUM c. 21. §. 2.

§. XIV.

Cum igitur animus sit de Statuum Imperii potestate Legislativa quaedam dissidere, ex dictis sua sponte fluit, quod jam non sinus solliciti de Juribus Nobilitatis immediatae. Unde si forte dicenda non omnia ad eam applicari possint, nos non attinet. Neque vero etiam iis denegamus potestatem Leges ac statuta condendi, aut aliis Juribus iisdem hoc intuitu competentibus quicquam derogatum volumus. Sed saltem de quaestionibus eo pertinentibus lucenter abstinemus, tanquam de rebus a nostra intentione alienis.

§. XV.

Non tamen alienum erit a scopo nostro breviter dispicere: Utrum Status Imperii habeant potestatem Legislativam, & unde eandem acceperint. Ubi ante omnia distinguenda est potestas condendi Leges in tuto Imperio valituras a Legibus particularibus territoria singulorum Statuum respicientibus. Priores quod attinet, uti diximus, Status Imperii eos esse in Germania, qui cum Rege de negotiis Imperii deliberent, ita nullum est dubium, quin ad Status pertineat vel maxime consultario de Legibus ferendis, cum regale Legum condendarum sit inter regalia valde praecipuum. Et si vero in regno Germanico perpetuo fero plus valuerint mores quam Leges scriptae,

scriptæ, & adhuc hodie plus valeant; (*vide DN. PRÆSIDIS Dissert. de Collisione morum cum Jure scripto*). Quoties tamen vel consuetudines in scripturam redigendæ fuerunt, vel novæ etiam Leges per scripturam condendæ, toties Status Imperii fuere adhibiti. De Caroli M. temporibus ANNALES FRANCORUM (a PÉTRO LAMBECIO L. 2. *Biblioth. Cæsar. c. 5. publicati*) ad A. 802. Imperator (Carolus) congregavit Duces, Comites & reliquos Christianos populos cum Legislatoribus, & fecit omnes Leges in regno suo legi, & tradi unicuique hominum Legem suam, & emendare ubicumque necessum fuit, & emendatam Legem scribere & ut iudices per scriptum judicassent. ILLUSTR. DN. HERTIUM Tom. II. *Opusc. p. 419.* Hodie ea de re nullum est dubium post §. gaudeant. in verbis: præsertim ubi leges ferendæ vel interpretandæ Art. 8. *Pacis Osnabr.* Plura de ipsis legibus Germanorum vide post tractatum CONRINGII de *Origine Juris Germanici* apud HACHENBERGIUM *Med. German. Dissertat. 3.* DN. HERTIUM d. l. p. 418. *seq. §. 12. seq.* DN. COCCEJUM *Jurispr. Publ. c. 23. §. 5. 6. 7.* MONZAMB. c. 5. §. 13. & ibi in notis DN. PRÆSIDIS.

§. XVI.

Sed de potestate Legislatoria intuitu Statutorum particularium in territoriis propriis Statuum major est difficultas inquirendi in hujus originem. Sane enim neque officiorum gestio cum dignitate, etiam regali, neque inde profluens facultas deliberandi in comitiis involvit potestatem Leges particulares faciendi, quin imo videtur potestati communi repugnare. Potissimum regale Reipublicæ cujusvis est potestas legislatoria. Si cuilibet Statui pro lubitu licet in suis territoriis leges ferre, quid opus est, ut in regni comitiis communi consensu eæ ferantur. Si vero in Comitiis universo regno de Legibus prospicitur, quid opus fuit singulis Statibus dare potestatem condendi Leges particulares?

§. XVII.

Unde dubitare Jure merito possis: An Status Imperii singuli de Jure Leges proprie dictas condant? Tractavit jam olim hanc quæstionem acutissimus Ictus CASPARUS ZIEGLERUS de *Jure Majest. Lib. 1. c. 5. & 19.* De Senatis, inquit, quæ diximus (dixerat

xerat autem, Statuta Civitatum municipalium non esse Leges veras,) ad Principum Germania sanctiones non licet extendere. Eise enim superiorem illi agnoscant Cesarem, quem venerantur & observant, tali tamen quisque in sua provincia, instructi sunt potestate, ut iussiones ipsorum revera sint & dicantur Leges. Video dubitare Doctores, an dependens sit ea potestas an minus? Sed qui dubitari poterit, cum ipsa tota potestas territorialis, cujus pars est Legis. tribuatur ab Imperatore? Quicquid enim sanciunt & edicunt, id edicunt quia sunt Duces, Marchiones, Comites; At dignitates has una cum territorio & territoriali potestate annexa, accipiunt in feudum a Cesare. Dependens igitur hactenus habent legis ferendæ potestatem. Sed est tamen vicissim tam libera, ut constitutiones ab unoquoque in suo territorio late, nec confirmatione opus habeant, nec ab Imperatore rescindi possint. Sed nescio an hic discursus dubium omne sublaturus sit, annon magis aucturus. Sunt enim inibi contenta, quæ modo suadent, potestatem hanc legislativam Statuum esse dependentem, modo, esse independentem.

§. XVIII.

Unde mallet textum juris publici afferri pro hac potestate. Videamus SCHWEDERUM juris publ. part. spec. sect. 2. c. 13. *Justitiæ dandum, dicit, quod possit territorii Dominus ferre leges & statuta, (Land-Rechte und Landes-Ordnungen machen) que non tantum subditos, aliosve forenses in territorio commorantes, ad sui obligent observantiam, sed a Camera imperiali quoque in causarum inter provinciales controversarum, ex ipsorum territoriis ad illam devolutarum decisione, modo rite facta sit insinuatio, attendi debeant, ut ut etiam juri communi contrarientur, & desit specialis imperatoris confirmatio, hæc enim adesse, ad validitatem ejusmodi Statutorum non requiritur, quamvis ad præcidendas controversias, & ad bene esse utilis sit. O. C. p. 1. t. 13. §. 1. & 2. 57.* Sed præterquam quod potestas justitiæ administrandi non involvat potestatem Leges condendi; videamus jam quid ex allegato loco legum publicarum probetur.

§. XIX.

Sane si eum accuratius inspicias, videbis non expresse afferri Statibus potestatem Leges proprie dictas ferendi competere; quin imo expresse

expresse Statutis municipalibus Leges ejusmodi comparari, quæ tamen comparare iis nolebat Zieglerus, unde & nonnulli ex antiquis scriptoribus Juris publici quicquid hac parte juris Statibus competit ex iuribus municipalibus derivare voluerunt. Placet rem verbis *VITRIARI* exponere *lib. 3. jur. publ. tit. 17. §. 3. & 4.* Propter Imperium in caput subditorum, Status Imperii habent Legum provincialium ac Statutorum condendi potestatem, Lands Recht und Lands-Ordnung zu machen. Ord. Cam. part. 1. tit. 57. *Uhi assessores Camerae jurant: Nach des Reichs gemeinen Rechten Abschied, aufgerichteten Frieden in Religions und andern Sachen, auch Handhabung des Friedens, und nach redlichen, ehrbaren und Ländischen Ordnungen, Statuten und Gewohnheiten der Fürstenthümer, Herrschaften und Gerichte, die vor sie bracht werden, den hohen und niedern nach ihrem besten Verständniß zu richten. Quidem hoc jus vocant jus municipale, argumento L. 2. C. de off. pref. prat. L. 3. §. 4. ff. quod vi aut clam. Quamvis autem forte non incongrue dicantur hæc Statuta jus municipale, argumento dictorum textuum; tamen putamus, hoc jus condendi statuta, non esse derivandum ex antiquo more municipiorum, ut quidam faciunt & propterea Civitatibus Imperii illud tribuunt, argum. L. Antiochensum 37. ff. de reb. judic. possid.*

§. XX.

Imo olim Leges Principum æque ut Statuta municipalia fuisse confirmata ab Imperatoribus docet *ILLUSTRIS HERTIUS de superiorit. Territ. §. 25.* cujus locum integrum dabimus ut appareat, an forte hic genuinum fundamentum potestatis legislativæ possumus invenire. *Legislatoriam aut potestatem apud speciales Germ. Respubl. residere, neminem dubitare sinunt, quæ passim typis publicatæ extant constitutiones, & vocantur provinciales. Eas oriose & parum decore edictis prætorum assimulant multi. Sed & Reinkingius manifesto errat, quando Imperatorem pro Majestate sua illis derogare posse affirmat. v. Cap. Car. V. art. 4. & reliquas usque ad Leopoldum. Et licet olim ad Adolphi Imp. u. que tempora confirmatione aut speciali privilegio opus habuerint, uti probat Besoldus; recentioribus quoque temporibus aliqui Regionum Domini*

Domini confirmationem Cesaream ordinationibus suis premiffis conspicitur. Exemplo sint Ducum Brunsvicensium ordinatio iudiciaria, prefixam habens Ferdinandi I. Imp. confirmationem & Electoris Moguntini ordinatio judicialis, cujus singulas Juris Iustitienae correctiones nominatim comprobavit Carolus V. Hodie tamen ea minime egere, constans est Dd. traditio. Vides ad opinionem constantem Dd. provocari & ad ipsas Constitutiones provinciales? Sed hæc magis facti sunt, quam Juris; Neque enim persuaderi nobis patimur, constantem opinionem Dd. statim jus facere, ut qui novimus, dari etiam errores communes & constantes, & falsum esse axioma, errorem jus facere.

§. XXI.

Quid ergo dicemus? Si nullum jus habent Status condendi Leges proprie dictas, frustra est tota disputatio nostra. Si habent jus, fons ejus offendendus est ex Legibus Imperii. Imo vero, inquam; jura in Germania, non saltem ex legibus deducuntur sed ex moribus & diu continuato usu, qui quamvis initio plus de facto participet, quam de jure, lapsu tamen temporis & ex patientia eorum, quorum intererat rem non pati, ex facto jus fieri solet. Ergo sufficit, quod ex longo usu potestatem acquisiverint Status Imperii Leges etiam absque speciali Imperatoris concessione in Imperio condendi.

§. XXII.

Scio equidem, communiter a Scriptoribus doceri: Status habere jus condendi leges *jure superioritatis territorialis*, utpote quæ sit complexus omnium regalium, & adeo vel maxime potestatis legislatoriz. Sed nihil muto. Neque enim hæc doctrina quoad rem a nostra assertione abit. Quodsi enim ulterius ex iis quæras: At superioritas hæc territorialis unde? Non poterunt aliter respondere de hoc complexu regalium, quam quod nos in specie de potestate legislatoria diximus. Esse eam ab usu longævo, neque simul intuitu omnium regalium, sed pedetentim introductam. Rem ab ovo deducere non est hujus loci. Sufficiant jam saltem duo loca ex Duumviris hætenus sæpius laudatis afferre; cum neminem iis distinctius id fecisse recorder.

§. XXIII.

§. XXIII.

Unus ex Dn. COCCEJI prud. Fur. publ. c. 13. & 43. Sensim & variis gradibus omnia territorii jura & quam nunc habent potestatem nacti sunt, (Status) Sub Carolingis enim omnis Procerum potestas fuit mere administrativa: quæ ad id fastigii, in quo nunc est, his gradibus pervenit. I. Extinctis Carolingis, cum videretur reddita potestas, quam singuli populi & provincie ante Francorum victorias regiam habuerant, (§. 18.) placuit, ut singuli populi ac provincie sub ducibus suis, salva Majest. Regis & regni, haberent propriam potestatem & jura regalia, ut ex historia c. 3. apparuit. Sed & transit plerumque Ducalis hæc potestas ad filios & fratres, nec temere exclusi fuere. II. Divisis deinde provinciis, omnes Principes propriam potestatem nacti sunt; non vero Comites, etsi omnes jurisdictionis fructus & hi sensim sibi vindicaverint & ita in rem suam ea usi fuerint. III. Et si his officii Rex quædam ex juribus suis, præsertim quæ ad usus privatos magis pertinent, & deinde regalium quoque nomine venerunt v.g. venationes &c. concesserit, tamen ea jura, quæ Regi ad usus publicos nomine juriam regalium competunt, non statim sed pedetentim acquisiverunt; Principes exemplo Ducum, & Episcopi, qui in ordine Principum jam erant, maturius quidem, at Comites tardius. IV. Denique perpetua quoque & hereditaria potestas facta fuit. Initio enim revocari potuisse feuda patet ex I. F. I. §. 1. seqq. Sed & P. Emil. de Gest. Franc. l. 1. in Reg. 9. fol. 21. inquit: Duces initio Comitesque a Regibus præficiantur gentibus Civitatibusque, ac cum videretur, dimittebantur; deinde inveteravit Consuetudo, ut nisi sceleris convicti imperio abire non cogerentur, idque postremo, ut quisque eo munere donabatur, jurej. Regum cavebatur. Hinc Exducum, Excomitum &c. meminit Greg. Turon. pass. Quando vero cæperint esse hereditaria dubitat. Conring. Exerc. Acad. 4. §. 24. Verum & illud sensim, & maxime per interregnum contingit; Etsi enim antea quoque in familia hæserint, nec facile liberi idonei præteriti fuerint, nondum tamen inde inferri potest verum & plenum jus hereditarium, ut ostensum est c. 7. §. propen. & ult. Quin nondum sub Friderico II. valuit plenaria successio in feudis Italiae.

I. F. I.

1. F. 1. §. 4. & 1. F. 8. §. 1. & F. 14. pr. nequam in officiis Germania. Interregni autem licentia perpetuata fere sunt omnium jura, non tantum principum, sed & Baronum, qui jurisdictionis suae fructibus regalia sensim adjecere, & ut dictum, non quidem potestate propria, at in rem suam ea exercuere, atque ita omnes Status plenam territorii sui superioritatem consecuti sunt. Confer. EUND. cap. 9. §. penult. in fine.

§. XXIV.

Alter ex DN. HERTII dissertatione de superioritate territoriali §. 5. Ad originem pertinet, quod non nemo scribit apud Linneum die Landes-Fürstliche Obrigkeit ist vor Alters im Reich ein ganz unbekandt Ding gewesen, und ist erst ein neuer fetus nostri seculi. Specialius designat tempus D. Schilterus; Ait enim, ex Rupertii Palatini Imperat. regestis Imperialibus se compertum habere, sub ejus imperio nondum in Germania hoc jus superioritatis fuisse introductam, sed majora regalia, imo hanni concessionem adhuc a speciali Imperatorum concessione dependisse. Igitur necesse esse, ut demum sub Austriacis ex Germania in Italiam pervenerit a Friderico III. inde usque. Etsi enim & antea dudum principes tam Ecclesiastici quam politici i de Regalibus fuerint investiti, tamen tantum de certis & definitis, non de universis juribus alicujus superioritatis id factum esse. Altius originem reperit Benjamin Leuberus ab Imperio Rudolphi id nomen primi: hunc enim, ut animos procerum sibi conciliaret, iis non tantum regalia, que jam ex Saxoniorum & Sveciorum imp. concessu habebant, sed & tempore interregni occupata confirmasse, & propterea ingentem a literis investiturarum, antecedentium tempus illud, differentiam deprehendi. Alii jam ad Ottones aut Carolum M. imo anteriora tempora respiciunt. Nos, ut sensim per spiramenta temporum superioritatem hanc processisse omnino persuasi sumus, ita non dubitamus offerere, alios citius, alios serius ad eam pervenisse; Citius profanos Principes, quippe Jure hereditario nixos, serius Ecclesiasticos: complementum autem tum accessisse, cum Advocati provinciales aut urbici constitui ab Imperatoribus desierunt, id quod, illos quod attinet, circa

circa seculi quarti decimi initia factum. De causis & occasionibus egi pariter & prolixè libello de origine & incrementis specialium Germ. Rerump.

§. XXV.

Ex hoc ultimo loco vides, etiam *urbium Imperialium* superioritatem ex eodem fundamento deduci; nec dissentit DN COCCEJUS, etsi in loco §. 23. descripto harum expresse non meminerit. Utenim diferte Civitatibus ob Constitutionem Pacis Osnabrugensis superioritatem tribuit c. 21. §. 14. Ita quoque satis dilucide ibidem §. 15. *Principibus illa* (scilicet quoad primam originem) *competit Jure feudi & vi officii principalis des Fürsten-Amtes, cæteris* (Comitibus, Baronibus, Urbibus, tam quoad originem, quam quoad incrementum, & imò etiam Principibus quoad augmenta *per dicta hic §. 23.) usque & præscriptione.* Quare etiam potestatem legislatariam competere urbibus Imperii liberis & immediatis nullum est dubium. *vid. MYLER AB EHRENBACH de Statib. Imp. P. 2. cap. 39. & 2.*

§. XXVI.

Sed potestatem leges ferendi valituras in territoriis, Statibus nemo negavit: id saltem dubium est: an possint Leges condere contra Jus commune. Hic vero tot fere sunt sententiæ quot Doctores, ut rædiosum sit, eas singulas ac singularum variationes recensere, quibusdam quæstionem negantibus, quibusdam eam simpliciter assertantibus; aliis vero distinctim procedentibus, & quidem variis distinctionum generibus & modis easdem applicandi utentibus. Cum ergo hic primarius sit scopus dissertationis nostræ, & hic non tam videndum sit, quid alii dicant, quam quid veritati sit conveniens, statim sententiam nostram ea de re aperiemus. Non poterimus autem & nos eam sine distinctione proferre, cum Jus commune multis modis accipiatur, adeoque & hæc vox ante omnia sit liberanda ab æquivocatione.

§. XXVII.

Igitur per Jus commune vel denotatur ejusmodi Jus, quod quoad omnes suas partes & omnia in eo contenta, est omnibus una in Republ. viventibus commune, ita ut Jus particulare in hoc vel illo loco obtinens illi non deroget, sed aliquid in specie superaddat. Vel denotatur ejusmodi Jus, quod veluti regula in Republ. ubi præter id
Jura

Jus particularia difformia vigent, usu est receptum, & quod observatur apud omnes iis casibus, quibus ab illo speciales mores aut Statuta non recedunt. B. STRUVIUS *Synt. Jur. Feudalis c. 1. §. 13. n. 2.* Priori sensu solum Jus naturæ commune est, tanquam divinum, quod & summas potestates obligat, unde & Jus gentium dicitur, quasi quo Jure, ut ex Institutionibus tyrones discunt, omnes gentes utantur. Posterius iterum est duplex.

§. XXVIII.

Aut enim Jus commune dicitur, quod in Republica obtinet instar regulæ, quæ exceptionem pati possit, ad quod tamen in quæstionibus Juris primo loco recurrere debeamus; aut etiam dicitur Jus commune, quod deficientibus aliis Juribus communiter consuli debet, tanquam Jus commune subsidiarium, quod non locum regulæ obtinet, sed vel locum exceptionis a regula implet, vel certe regula imperfectior, uti fere sunt ea, quæ in subsidium genuinarum regularum adhiberi solent, dici merentur. Tale Jus commune posterioris classis in Imperio nostro est Jus Justinianicum, item Jus Feudale Longobardicum & Jus Canonicum &c. *Conf. ILLUSTREM STRYCKIUM Dissert. proæm. ad Us. Modern. Pandect. §. 28.*

§. XXIX.

Denique jus commune, quod in Germania regulæ instar est, est vel jus commune Imperii, quo pertinent Aurea Bulla, Recessus Imperii, Capitulationes Imperatoricæ, ac Instrumentum Pacis Osnabrugense; vel est jus commune provinciale, sive hoc sit scriptum, sive jus consuetudinarium. Etsi enim hoc posterius intuitu juris Imperii sit magis jus particulare, intuitu tamen statutorum magis particularium v. g. municipalium aut etiam diversarum diocesium sub una provincia comprehensarum, induit naturam juris communis.

§. XXX.

Igitur necesse est, ut de quatuor quæstionibus distincte videamus: An nimirum Status Imperii possint leges ferre (1) contra Jus Naturæ & Gentium? (2) an contra Recessus & alia Jura Imperii? (3) an contra Jura provincialia? (4) an contra Jus Romanum, Longobardicum & Canonicum? Ubi ante omnia hæc tria jura humaniter exoranda sunt, ne
C 2 graviter

graviter ferant, quod in ultimum locum sint reservata tanquam videlicet, ut dictum, jura subsidiaria.

§. XXXI.

Equidem quod (1) Jus Naturæ attinet, videtur prima fronte quaestio Domitiana esse, si quis dubium proponat: An Status Imperii possint contra jus Gentium legem ferre? Quippe cum jam supra §. 27. ex Struvio adductum fuerit, jus naturæ esse jus commune immutabile, & in eo consentiant Politici Christiani, Principes & Reges omnes, etiam absolutissimos, tamen subjacere Legibus Naturæ & Gentium, tanquam divinis universalibus, adeoque iisdem nequaquam solutos esse. Sed salva res est, si modo jus naturæ stricte dictum, quatenus versatur circa bonum & malum eminens, illud absolute præcipiendo, hoc absolute vetando, fecernas a jure naturæ laxius dicto, quod versatur circa bona & mala media, quæ pro diversitate circumstantiarum, & quatenus referuntur ad mala & bona majora vel minora, modo induunt naturam boni, modo mali, etsi utrobique ex ratione humano generi communi i. e. absque speciali revelatione moralitas illa varians cognosci possit. Quod si duobus verbis distinctionem hanc habere velis, distingue inter principia justitiae & decori.

§. XXXII.

Jus naturæ stricte dictum, i. e. quoad principia justitiae, est immutabile, nec ulla gens reperietur, quæ legibus aut moribus aliquid eidem contrarium publice receperit, e. g. interfectio hominum innocentium ad libidinem aliorum hominum, furta, rapina, injuria, violatio pactorum, cum communis omnium ratio discedat, talibus criminibus admittis non posse consistere civitatem. Et hoc intuitu etiam stultum esset quaerere: an Status Imperii possint Leges contra jus naturæ ferre, quia stultum esse præsumere, quod unquam Status Imperii voluerint, vel impofterum velint, tale quid in Republica sua introducere.

§. XXXIII.

At jus Naturæ laxius dictum, principia decori comprehendens, variat inter Gentes ob variantes circumstantias, & quod uni Genti decorum est, apud aliam pro non decoro, rursus apud aliam indecorum habetur. Dignissima est eam in rem præfatio *Æmiliii Probi vitis Excellentium Imperatorum præmissa*, quæ tota huc appo-

apponatur. Non dubito, fore plerosque, qui hoc genus scripturæ leve, & non satis dignum summorum Virorum personis iudicent, cum relatum legent, quis Musicam docuerit Epaminondam; aut in ejus Virtutibus commemorari, saltasse eum commode, scienterque tibiis cantasse. Sed hi erunt fere, qui expertes litterarum Græcarum, nihil rectum, nisi quod ipsorum moribus conveniat, putabunt. Hi, si didicerint, non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia majorum institutis judicari: non admirabuntur, nos in Græcorum virtutibus exponendis mores eorum secutos. Neque enim Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo Viro, sororem germanam habere in matrimonio: quippe cum ejus Cræes eodem uterentur instituto. At id quidem nostris moribus nefas habetur. Laudi in Græcia ducitur adolescentulis, quam plurimos habere amatores. Nulla Lacedemone tam est nobilis vidua, quæ non ad scenam eat mercede conducta. Magnis in laudibus tota fuit Græcia, victorem Olympic citari. In scenam vero prodire, & populo esse spectaculo, nemini in eisdem gentibus fuit turpitudini, quæ omnia apud nos partim humilia, atque ab honestate remota, ponuntur. Contra ea pleraque nostris moribus sunt decora, quæ apud illos turpia putantur. Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in Convivium? aut cujus materfamilias non primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur? quod multo fit aliter in Græcia, nam neque in convivium adhibetur, nisi propinquorum: neque sedet nisi in interiore parte ædium, quæ gynæconitis appellatur, quo nemo accedit, nisi propinqua cognatione conjunctus.

§. XXXIV.

Hic vero rogo, ne vitio nobis veritas, quod totam hanc præfationem vel omnibus pueris notam hic exscripserimus. Multa nobis proponuntur in pueritia & tenera ætate, quæ adultiores facti tanquam res leviores contemnimus, & tamen si ea in adultiore ætate diligentius expendamus, sæpe deprehendimus, quod eorum paucissima vel plane nihil intellexerimus. Expende verba Probi vel, si mavis, Nepotis, & cogita nostra tempora, ac senties, eadem & nobis dicta esse. Annon & hodie sunt, qui indignum honestorum Virorum personis,

judicant, tantum abest, ut inter Virtutes commemorari sint passuri, saltasse aliquem commode, scienterque tibiis cantasse? Annon sunt, qui expertes bonarum literarum & genuinæ eruditionis, nihil rectum putant, nisi quod ipsorum moribus conveniat? Annon sunt, qui discere nolunt; non eadem omnibus esse honesta vel turpia; sed pleraque majorum institutis judicari. Annon nostro seculo acriter de incestu lineæ callateralis disputatum fuit in utramque partem, utrum ad injustum universale, an saltem ad indecorum & scenas frequentantium hodiernum eruditorum, vel qui eruditi esse cupiunt, scripta in utramque partem discurrunt? Annon multi ea, que apud nos partim infamia, partim humilia atque ab honestate remota ponuntur, ubique pro talibus habenda esse, & ne Principum quidem summorum, sed suo saltem arbitrio subesse clamant?

§. XXXV.

Uti autem nolumus in originem hujus erroris nunc inquirere, quam videlicet sit causa, cur nihil a quibusdam putetur esse rectum, nisi quod ipsorum moribus conveniat; Ita sufficit, quod per hæcenus dida ostenderit, quæstionem de potestate Statuum Legislatoria contra jus Naturæ non esse otiosam. Scilicet, etsi communiter dicatur indistincte, Principem nihil posse contra Jus Naturæ, nos tamen in ea opinione sumus, Principes multa posse contra jus naturæ cerebrinum, in auctoritatibus saltem Doctorum aut moribus quorundam populorum fundatum, non vero in communibus Justitiæ regulis. Etenim Princeps, uti omnis decori & omnium morum in Republica autor & director est; Ita maxime interest Principum, hanc assertionem diligenter studiosæ juventuti inculcare, quia contraria doctrina, quod Princeps cum Consilio suo in Republica non habeat judicium de justo & honesto in genere, sed quod quædam classes justæ & honestæ sint, in quo Princeps & ejus Ministri dependant ab opinione & decreto alterius collegii, sive in eadem Republica sive extra eandem; hæc doctrina, inquam, est primarium fundamentum Papatus & mysticæ captivitatis Babylonice, ex qua per Dei gratiam majores nostri opera primorum reformatorum exierunt.

§. XXXVI.

§. XXXVI. Sed talia quidem non proponenda saltem sunt generaliter, quasi quæ ad Jctos nihil vel parum pertineant; sed & in specie illi, qui Jurisprudentiæ dant operam, debent operam dare sedulo, circumspicere, annon & in suo corpore juris & glossis juridicis lateant flosculi incaute ex horto Papistico relicti? Talem vero esse putamus, cum communiter inter requisita consuetudinis & Legis poni solet, quod debeat esse rationalis, & quod consuetudo & lex irrationalis non obligent. Bene se habet: Legislatores debent in Legibus ferendis dictamen rectæ rationis adhibere. Leges si lætæ sunt, Consiliarii & Doctores publici, si quid ipsis appareat in Legibus non bene convenire cum ratione, id modeste & debito modo absque prostitutione Legislatoris monere possunt. At si hæc monita a Principe & ejus consilio non attendantur, & ab ejus obligatione sub pretextu, quod Lex sit irrationalis, se eximerent velint ii, quibus tamen prædicta gloria est relicta, ea vero doctrina omnem omnis reipublicæ nexum ac quietem turbat. Neque putandum est, ipsos Consiliarios Principis aut Doctores publicos hic quid præcipui habere, namque sunt quidem illi præcipui, sed ex subditis Magistratus politici, qui præcipue exemplo suo aliis inferioribus in obedientia Legum præire debent. Peccatum & turpitudine est, quicquid est contra Leges. Lex ergo norma turpitudinis est & honestatis. Non igitur opinio subditi de turpitudine & honestate norma Legis. Secundum rationem bene vivendi vivit, qui secundum legem vivit. Igitur ridiculum est, ideo non velle subditum vivere secundum Legem, quod Lex cum subditi ratione non quadret.

§. XXXVII. Uti igitur recte docuit *Ulpianus L. 6. pro de Jure & Jure Jus Civile est, quod neque in totum a naturali, vel gentium recedit, nec per omnia ei servit. Itaque cum aliquid addimus, vel detrahimus juri communi, Jus proprium, id est civile, efficitur.* Ita & recte nos statuimus; Lex Statuum Imperii est, quæ neque in totum a naturali vel gentium recedit, nec per omnia ei servit; sed modo aliquid addit, modo etiam pro variatione Circumstantiarum aliquid detrahit. Nec obstant verba *Ord. Camer. P. 1. tit. 57. ibi:*

Unde

Und nach redlichen, erbaren, und Ländischen Ordnungen, Statuten, und Gewohnheiten, der Fürstenthum, Herrschaft und Gerichten &c. Communitur eas exponunt, qui hactenus reseratum errorem communem defendunt; quasi expresse hic disponatur, quod Leges & Consuetudines Statuum debeant esse honestæ & rationabiles. Sed falluntur, cum hic nihil aliud dicatur, quam quod consuetudines & pariter statuta seu leges & mores, non quivis privatorum, sed totius provinciæ pro honestis reputari debeant. Neque enim dicitur nach Ländischen jedoch redlichen und erbaren Statuten und Gewohnheiten; Sed sensus est nach redlichen, erbaren, nehmlich Ländischen Statuten &c. Huc igitur applicare iterum possumus verba Nepotis supra descripta §. 23. mutatis tamen mutandis: *Autores ordinationis, cum didicissent, non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia provinciarum institutis judicari; nemo mirari debet, quod in præscribenda norma judicandi Assessoribus Camerae voluerint, honestatem & rationabilitatem ex provinciarum moribus esse judicandas.*

§. XXXIX. Quod ut distinctius intelligatur, si procedes: Mores illi provinciarum aut Leges vel conveniunt cum legibus et moribus Imperii, vel non conveniunt. Si conveniunt, nemo erit, qui eas turpitudinis accusabit; Si disconveniunt; Aut Status habent potestatem legislativam aut non habent. Atqui habent. Ergo si diversum quid disposuerint a Legibus Imperii, aut assessores Camerae habent potestatem examinandi has leges, an honestæ vel turpes sint, aut non habent. Si possunt examinare, frustra est potestas omnibus Legislativa, quia ab arbitrio Assessorum Camerae dependet. Si non possunt, frustranea est explicatio verborum Ordinationis Cameralis, ac si ex demum Leges & Consuetudines valent, quæ honestæ & rationabiles sint. Q. E. D.

§. XXXIX. Ex dictis jam facile patet, quid sentiendum sit de discursu, qui reperitur in nova editione tractatus MYLERIANI de Principibus & Statibus Imperii Parte II. cap. 38. §. 6. *Queritur autem: An valeat Statutum vel consuetudo Provincie, ut res furtive a furiis erepta, ac ibidem reperta, Fisco aut Præsidi Provincie cedant, ac ab eo absque ulla restitutione occupari possint. Sane talis*

ralis cyclopica consuetudo imprimis in Turgovia, aliisque Helvetie partibus, sicut multa alia irrationalia, viget. Ac communiter respondetur, quod non: ita namque Jureconsultus: Expulsis hostibus, ex agris, quos ceperant, dominia agrorum, ad priores Dominos redire & non publicari in *L. si captivus* 20. *D. de captiv. & postl. revers.* At cum ipse Dominus rei ablatae nihil deliquerit, crudele erit, tam funestam sententiam sustinere: arg. *L. sanctimus* C. de panis. Late Virgil. *Pingix. Quest. 19.* per tot. Merito igitur haec consuetudo vel Statutum ab Imperatoribus reprobatum fuit, in *Const. Crim. Caroli V. art. 207. Recess. Imper. de anno 1550. §. und nach dem.* Contra hujusmodi Statuta vel Consuetudines Camera Imperialis mandata sine clausula decernere solet; Sicuti prejudicium refert *Andr. Gail. 1. Observ. 13. n. 2. & 3.* Quod si Princeps aut Respublica extra Imperium existens Civem Imperii hujus cyclopice consuetudinis praeextu gravet & laedat, contra talem Repraesentia optimo maximo jure suscipi possunt.

§. XL.

Scilicet initio hic cumulantur tres distincti medii termini, quibus memorata consuetudo tanquam cyclopica impugnatur, (1) irrationalitas, (2) repugnantia juris Justiniani, (3) repugnantia Recessus Imperii. Cum vero de legibus, recessibus Imperii & juri Justiniano contrariis, in posterum dicturi simus, jam quidem de sola irrationalitate videndum. Suppono vero, non solos Magistratus quosdam inferiores in aliqua Provincia pretendere ex longa consuetudine, acquisitionem rerum furtivarum; hi enim non possunt facere consuetudinem provinciae universalem, qui non habent potestatem legislativam, sed revera constare vel de consuetudine universali provinciae, uti in Turgovia & Helvetia, vel, uti Pingizerus loquitur *d. qu. 19.* quod in quibusdam locis ejusmodi Statutum expressum & scriptum reperitur, furata bona fisco applicanda esse. Hoc vero supposito inconvenienter allegatus est Recessus Imperii *d. anno 1550. §. und nach dem &c.* ut qui diserte loquitur de Consuetudinibus privatis quorundam judicum inferiorum.

§. XLI.

Jam autem facile ostendi potest, talem consuetudinem universalem vel Legem provincialem de bonis furtivis fisco applicandis, & si

D

apud

apud multos populos juri naturæ adversa videri possit, intervenientibus tamen quibusdam circumstantiis in loco, ubi eadem recepta est, rationibus non contemnendis posse esse sustinendam. Quidsi enim legislatoris vel populi intentio sit, Cives in custodiendis forte rebus negligentes hoc pacto ad meliorem diligentiam adigere? Sane & in legibus Romanis furta plerumque culpa fieri docetur. Quidsi intentio sit, sumtus ad puniendos fures necessarios, quos alias Cives suppeditare deberent, ex bonis furto ablati esse sumendos, atque præsumserit Legislator, hoc onus non grave futurum Dominis, ut qui plerumque spem amiserint, res suas recuperandi? Quidsi in Republica Democratica per communem Reipublicæ sponsonem tale statutum sit conditum: an tunc ullus civium de iniquitate ejus conquerendi habeat occasionem? At quod in Republica Democratica suas rationes non injustas habere, potest statutum, illud non injustum fiet in Monarchia. Adde, quod Autor, contra quem disputamus, putet, contra tali consuetudine utentes repressalia suscipi posse. Et hoc indicio est, talem consuetudinem non absolute & ubique irrationalem aut Juri Naturæ adversam esse. Ut enim de Justitia Repressaliarum hic non disquiram, sane in eo consentire puto Dd. quod in illis, quæ repugnant Juri Naturæ, repressalia locum non habeant. Quis enim furtum aut adulterium statueret alio furto vel adulterio per modum repressaliarum esse vindicandum?

§. XLII.

Pari ratione, ut alio adhuc exemplo sententiam nostram declaramus, non difficulter ostendi potest, consuetudinem, quæ fere unanimiter inter consuetudines irrationales allegari solet, qua bona naufragorum cedunt Fisco, abstrahendo a lege positiva eam pro irrationabili declarante, ratione sua etiam non destitui, nec adeo Ministros Ecclesiæ, qui in talibus locis ex suggestu publice Deum orant, *dass er das Strand-Recht segnen wolle, quicquam contra regulas Justitiæ aut charitatis facere.* Nimirum bonorum naufragii tempore ejectio, etsi jactus tum non fiat cum animo derelinquendi, fit tamen regulariter absque spe recuperandi, cum sciant ejicientes, aut præsumere debeant, res illas facile esse perituras, præprimis cum jactus naufragii causa soleat plerumque in alto fieri, non propellitora. Porro Domini littorum, cum possint pro impensis in littora & portus faciendis, a peregrinis exigere

exigere vestigal. quid æquius, quam ut loco vestigalis, de cuius gravitate communiter pendentes conqueri solent, retineantur merces a mari in littora projectæ. Adde, quod sæpe difficillimæ probationis & inquisitionis sit, cuius sint merces, ut adeo & hoc pacto eadem sit illius consuetudinis ratio, quæ alluvionum est. At alluvio inter modos acquirendi Juris Gentium refertur. Neque putandum est, dum publice populus orat, ut Deus benedicat juri huic acquirendi, harum precum eum sensum esse, quasi Deus exorandus sit, ut naufragia multiplicentur, sed ut Deus efficiat, quo bona naufragorum mare non in fundo suo retineat, aut ea in alia, sed in ista littora ejiciat. Et quæso quamam sententia duriôr? An nostra, quæ statuit, consuetudinem hanc non esse absolute irrationalem; an altera, quæ non potest non tot pios Religionis Evangelicæ Ministros summi ac detestandi peccati accusare, quod orent Deum, ut adjutor sit peccati juri naturæ adversi. Et non putandum est, tot Reverenda Ministeria in Germania obmutuisse, ut non saltem fratres de tanto peccato admonerent.

§. XLIII.

Addamus exemplum tertium. Sunt quædam loca Europæ, ubi homicidæ servorum aut hominum propriorum alienorum non capitaliter puniuntur, sed multa pecuniaria, servorum vero propriorum plane nullam pœnam timendam habent. Solet & hæc consuetudo ut irrationalis proclamari. Sed & pro ea tamen, ubi vigeret, rationes afferri possunt sui ponderis. Jus vitæ & necis magistratui competens haud dubie non pugnat cum præcepto juris naturæ de non occidendo. Sed quid prohibet magistratum, quo minus hoc jus delegare possit aliis personis? Quid prohibet, quo minus possit hoc concedere parentibus & Dominis intuitu liberorum & servorum delinquentium? Neque timendum est, parentes & Dominos eo abusu esse, qui parentes sapius nimis amant liberos, quam ut odio adversus ipsos astuent, & quia Domini interficiendo sine justa causa perdunt præcium & operas servi. Fac vero, eos aliquando abuti hoc jure. Abutitur etiam aliquando eo magistratus superior. Propterea tamen non punitur, sed Deo de malefacto reddit rationem. Reddent hanc etiam Domini ac patres abutentes. Adde, quod pœna omnium delictorum arbitraria sit, & quod dissidentes non majori ratione uti soleant, quam quod pœna homicidii capitalis

capitalis lege naturæ sit determinata, quæ tamen hodie à cordatioribus JCtis non attendi solet, cum fons erroris satis sit cognitus, & a non paucis ostensus. Et potuissent dissentientes eundem facile ex Lege Moisaica cognoscere, si mens non lava fuisset. Juberet ibi Moses, ut Dominus quidem ob servum interfectum capitaliter puniri debeat, si servus statim moriatur, si postea, tum poenam ei remittit. Quodsi enim intrinseca moralitate poena mortis deberetur homicidis omnibus, certe Deus poenam Domini hic non suspendisset ab incerto eventu, sed a certa causa, quæ Dominum ad necem impulerit.

§. XLIV.

Sequitur II. quæstionis membrum; An Status possint leges ferre contra Recessus Imperii? Negant fere communiter, vide *VITRIAR. Fur. publ. III. 17. 5.* Escipio, inquit, *MYLERUS de Statibus Imperii P. 2. c. 39. §. 5.* *Publicas Imperii Leges communi Principum & Statuum suffragio latis, aut que publicam Imperii utilitatem tangunt; Hæ enim nunquam aut certe difficillime per specialia statuta contra publicas Imperii sanctiones & Recessus Imperii, DN. KNIP-SCHILDT. dist. cap. 10. n. 46. Præsertim si leges Imperii cum clausula derogatoria & annullatoria late fuerint, quæ contrario statuto tolli nequeunt. STAMM. de serv. person. Lib. 3. c. 8. n. 14. & 17. Vide Frider. Martin. de jure Cens. c. 5. num. 24. KLOCK. de Contribut. c. 5. n. 160.*

§. XLV.

Nobis initio videtur separanda esse ipsa assertio ab ejus ampliationibus uel limitationibus. Leges Statuum Imperii non posse fieri contra Recessus Imperii non asseruimus, sed potius contrarium videtur verius, Leges Statuum & his derogare posse. Nostra sententia probatione non opus habet, cum funderur in libertate & licentia. Omnia vero licent, quæ non sunt prohibita. Ergo necesse est, prohibitionis ratio a dissentientibus asseratur. Non vero aliam asserri video, quam conventionem, & quod recessus communi suffragio lati sint, & adeo per modum pacti Imperatorem & Status obligent. A pactis vero & conventionibus nemo potest recedere invito altero.

§. XLVI.

Hic equidem nolo inquirere: an indistincte admittendum sit, recessus

cessus imperii valere per modum conventionis. Dico indistincte. Nam alias nota sunt loca, quæ pro hac sententia ex ipsis Legibus imperii fundamentalibus allegari solent. At vero, quod non indistincte hæc sententia sit admitrenda, etsi in omnium ore sit, inde apparet; quia si saltem per modum pacti obligent recessus, in nullo negotio amplius obtinebit pluralitas votorum, sed semper unus etiam dissentiens conclusio reliquorum non obligabitur, quia non consentit, quod quam laxet coherentiam membrorum Imperii jam tum satis laxatam, cuilibet dijudicandum relinquo. Sed si non indistincte Recessus per modum pacti obligant, illa ratio etiam non est adæquata nec universalis.

§. XLVII.

Sed esto: recessus obligare singulos Status per modum conventionis, intelligendum id est haud dubie respectu eorum capitulorum in Recessibus, quæ pertinent ad Statum publicum Imperii, aut ad personas ipsorum Statuum, non vero respectu administrationis propriorum territoriorum, omnium vero minime respectu administrationis iustitiæ & præscriptionis Legum in usum subditorum propriorum. Hac parte enim Imperator & constatus nullum habent interesse. Exceptio vero, tua non interest, poterit opponi cuilibet agenti. Nec est quod dicas, interesse Imperii, ut conformes ubique sint mores & leges. Nam & hæc assertio petit id quod est in principio, & exinde sequeretur absurdum, quod plane nulla statuta & consuetudines particulares valere deberent, quod legibus imperii plane adversum est. Et notavit PFEFFINGERUS ad *Vitriarium III. 17. §. lit. a. In Comitii de anno 1641. deliberatum fuisse, quomodo fas Civile* (eadem est ratio Recessuum Imperii) *cum Principum Statutis conjungi posset, conclusumque; Man sollte zwar suchen, dahin zu bringen, wie eine Gleichheit in Camera & inferioribus Principum Statuumque Tribunalibus, einzurichten, wo aber Churfürsten und Stände, ein und andern falls halben, gewisse ausgedrückte Rechte, Landes-Ordnungen, Particulair-Statuten und löbliche herkommene Gewohnheiten, oder auch in similibus rerum judicatarum & præjudicatarum observationes hätten, sie dabey zu lassen wären, auch denenselben hieran, durch die Erledigung angezogener dubiorum Juris in Camera, einige Beeinträchtigung nicht geschehen solle &c. Eadem est sententia DN. HERTII de sup. territ. §. 25. Equidem ex instructo*
 XXX 2
 D 3
 optime

optime Reipublice pulcrum erat uniformes Leges in universo Imperio & singulis Regionibus vigere; Verum quo minus illam perfectionem assequi semper liceat, non tantum locorum & hominum, sed & diversa Rerumpublicarum conditio facit; quare necessitas subinde postulat Leges, pro temporum & negotiorum usu corrigi, novas ferri aut veteres renovari. Cum autem hoc ipsum commodius a specialibus Rebus publicis queat expediri, ceu ad quas malorum & commodorum sensus citius pervenit, facile intelligitur, regionum Dominos non tantum jura Romana & Pontificia, que multum sæpe numero a moribus nostris dissonant, sed & Recessus Imperii sine majoris Reipublice detrimento immutare posse.

§. XLVIII.

Quod igitur addit Mylerus, Status Imperii non posse Leges condere contra salutem publicam, id quidem nullum habet dubium, sed plene ad rem præsentem de Legibus Statum contra Jus commune non pertinet, quia Leges Statum præscribuntur subditis in territorio, & respiciunt salutem Statum territorii, non totum Imperium. Apposite ad scopum nostrum ILLUSTRIS HUGO de Statu Regionum Germanie. c. 3. §. 19. *Quæ ad publicum imperii Statum salutemve communem pertinent, ea non ab ordinibus singulis, sed ab Imperatore, totoque Imperio Legibus definienda.* Si quid autem de his rebus in ditionibus suis Ordines statuunt, Legibus Imperii conforme esse oportet. Ex hac ratione est, quod appellatio ad Imperatorem, vel Cameram Imperialem Statuto prohiberi non possit, quia hoc Jurisdictioni Imperiali præjudicaret: Welches nicht allein (verba sunt Ordinationis Cameralis) den Richten zu wider, sondern auch dem Kayserl. Kammer-Gericht, und dessen Jurisdiction, zamt höchsten abbrüchig, quanquam solemnitas vel forma certa appellandi statuto introduci possit, cum per hoc auctoritati summorum judiciorum nihil derogetur. Non addo plura exempla, Res enim clara est. Proprie igitur ad potestatem ordinum Novobetensium pertinet, Statum singularium regionum, non quatenus ad Imperium referuntur, sed in se spectatum, & Jus præterea privatum legibus constituere. Quatenus igitur in his rebus Juri communi derogare possint, investigandum.

§. XLIX

§. XLIX.

Et si vero de re ipsa non sit dubium, quod Status Imperii non possint Statui & Juri publico derogare, mallem tamen minus dubium exemplum ejus rei fuisse allatum. Ita v. g. Status non poterunt Legibus suis derogare Aureæ Bullæ, Capitulationibus, Instrumento Pacis Westphalico &c. Quod vero exemplum de prohibita appellatione ad Cameram attinet, res est altioris indaginis, an huc pertineat. Affirmant quidem Dd. communiter *vid.* MATTH. STEPHANI *de Jurisd. L. 2. P. I. c. 3. n. 182.* STAMLERUS *de reservatis Imperatoris §. 45. n. 1. §. 2. p. 221.* Sed Stamlerus nullam aliam rationem reddit, quam quia tale Statutum sit contra Jus commune, id quod est, quod jam quærimus. An contra statutum publicum sit tale statutum, etiam dubium est. Quid enim interest Reipublicæ Germanicæ, ut locus sit appellationi? An propterea melius redditur justitia partibus? An apud Status, qui privilegio de non appellando gaudent, non æque bene redditur? Annon quotidiana experientia docet, reos, quorum semper est fugere, strenue abuti hoc remedio, cum sciant, lites Wetzlariæ æque ac Spiræ spirare perpetuo, sed non exspirare; imo multos etiam hoc remedio palliare inobedientiam suam. Facile contingere posset, ut re exactius pensitata, homini a partibus vacuo videatur, magis proficuum esse Imperio, si omnes Status haberent privilegia de non appellando, vel potius, magis convenienter doctrinæ juris loquendo, ut ex privilegiis fiat jus commune. Adde, quod ipse Dn. Hugo concedat, Statibus liberum esse præscribere formam appellationi. Quidsi igitur Status talem legem ferant, ut appellaturus semper summam, rem, de qua litigatur, minimum ad dimidium exactantem, in casu succumbentiæ deponat? Aut quid si, quod optimum remedium est, Status suos provinciales disponant, ut in salutem communem provincie renuntient remedio appellationis? Sed de hac materia jam quidem nobis prolixioribus esse non licet.

§. L.

Jam videndum, an etiam Leges Statuum possint derogare Recessibus clausula derogatoria munitis. Hic vero, conspirant fere, & qui in genere negant, valere Leges Statuum Imperii contra recessus, & qui regulariter eas derogare posse recessibus asserunt, Priores sententiam suam ampliant, quod *præprimis* valeat, si clausula illa adsit, ut
supra

supra Mylerus §. 44. Posteriores limitant, ut Status non possint ad-
 versus recessus disponere. si hi clausula derogatoria sint muniti. Huc
 pertinet suo modo discursus *ILLVSTRIS HVGONIS Part. special.
 Sect. 2. c. 13. §. 2.) Recessus Imperii, inquit, quod attinet, videndum,
 qua mente iis quippiam statuatur. Aliquando enim sic conditur
 Lex, ut tamen nihil statuis & consuetudinibus particularibus de-
 rogetur, vel etiam diserte permittatur Ordinibus, quibus ita visum
 fuerit, diversum quid a Lege publica Imperii in ditionibus suis con-
 stituere. Talis clausula habetur in Ordinatione Criminali Caroli
 V. in principio: Doch wollen wir durch diese gnädige Erinnerung
 Churfürsten, Fürsten und Ständen an ihren alten wohlhergebrachten,
 rechtmäßigen und billigen Gebräuchen nichts benommen haben.
 Similis clausula habetur in novissima constitutione Comitiorum Ra-
 tisonensium de eris alieni moderatione: Zum zweyten, demjenigen
 ebenmäßig nachgelebet werden solle, was Churfürsten und Stände
 in ihren territorii, nach deren ihnen am besten bekanten Zustand
 und erlittenen Krieges-Schaden, wie es in Credit-Sachen unter
 ihren Unterthanen und Bürgern zu halten, allbereit verordnet, und
 nach Anleitung folgender Regult weiter verordnen möchten. Ali-
 quando vero Lex universaliter fertur, antiquaris statutis & con-
 suetudinibus, que constitutionibus publicis adversantur. Clau-
 sule ejusmodi derogatorie passim leguntur. Tunc igitur locum non ha-
 bet, quod ante diximus, statuta derogare juri communi: Sed potius
 statuta & consuetudines particulares per constitutiones publicas tol-
 luntur. Exemplum habemus in constitutione Maximiliani I. qua san-
 citum est, ut, non obstante consuetudine aliqua, fratrum filii ad suc-
 cessionem Patris cum defuncti fratribus & sororibus in stirpes ad-
 mittantur: que constitutio aliquoties repetita est. Quanquam au-
 tem in nonnullis inferioribus judiciis illa non attendatur; si tamen
 causa ad Cameram Imperialem perveniat, non secundum consuetu-
 dinem inferiorum judiciorum sed secundum constitutionem Imperii
 pronuntiatur. Unde dubitatio exoritur de Jure Saxonico, quo fra-
 tres & sorores soli succedunt defuncto fratri, exclusis fratrum foro-
 rumque liberis. Quanquam enim hoc in foro Saxonico observetur,
 insuper habita constitutione Imperii. Attamen Mynsingerus veretur,*

ne

ne causa ad *Cameram* delata, sententia contra fratrum liberos lata reformetur, vel potius tanquam contra constitutiones Imperii lata, nulla declaretur; quod nos in medio relinquimus. Quamquam autem hujusmodi clausula, vel derogatoria, vel qua Ordinibus Imperii diversum aliquid statuere expresse permittitur, non semper addatur: ex circumstantiis tamen judicandum, quae mens Constitutionis sit. Et in dubio quidem Lex universalis & perpetua censenda, ut non nisi eodem modo, quo lata, plenis Comitibus iterum abrogari possit. Hec enim Legum ordinaria vis atque auctoritas est, ut omnes obliget. Qua de re ita *Ulpianus*: Post rescripta principalia, an ab hoc (statuto municipalis) discessum sit, videbimus: quia generalia sunt rescripta, & oportet Imperialia statuta suam vim obtinere, & in omni loco valere. Exemplum hujus rei habemus in materia usuraria. Licet enim in Regionibus nonnullis usurarum vel annuorum reddituum nomine sex in centum vel plus etiam stipulari liceat: In Camera Imperiali tamen secundum constitutiones publicas, non attentis locorum illorum statutis & consuetudinibus, quinque tantum adjudicantur. Quamvis, ut ex posterioribus his observationibus apparet, ea plane inclinent in sententiam negantem: Leges Statuum nihil valere contra recessus, nisi recessus indulgeant iis expresse hanc potestatem.

§. LI.

Ut autem de toto hoc negotio distinctius judicari possit, praecipuum est, an possit Juri statutorio seu Legibus & moribus Statuum derogari posteriori Imperatoris sanctione? Affirmat quaestionem *MYLERUS* d. c. 39. §. 7. modo id fiat in Comitibus Imperii, alias secus dicendum erit. *BETS.* de pact. famil. cap. 2. fol. 34. Tatis constitutio de successione Nepotum in bonis Patruorum, lata fuit in Comitibus Spiritibus: vide Constitutionem hanc in *Reichs'Abschied* de anno 1529. Negat eam *ILLUSTRIS COCCEIUS* in *Jurispubl. prud.* c. 23. §. 4. Neque leges Imperii, etsi posteriores, his statutis in causis privatis subditorum derogare possunt. *PAC. MON.* art. 8. *CAP. FERD. IV.* art. 3. *Obj. R.* 2. 1529. rubr. *Kaysersl. Constit. wie Brüder und Schwester* 2c. *vid. COLER* dec. 48. n. 9 & seqq. *BERLICH.* par. 3. concil. 24. n. 17. & seqq. Quemadmodum autem conferenti haec duo lo-

ca statim apparebit, Dn. Coccejum præ oculis habuisse Mylerum; ita ante omnia monendum est, rationes Dn. Cocceji hic non esse separandas, sed conjungendas. Alias enim per allegatum Instrumentum Pacis & Capitulationem Ferdinandi IV. nil amplius probari videtur, quam quod Imperator solus non possit aliquid de Jure immutare in Consuetudinibus & Legibus Statuum, non vero, quod id non fieri possit per Recessus Imperii.

§. LII.

Ita enim se locus habet in *Instrumento Pacis art. 8 §. 4. in fine. De cætero omnes laudabiles consuetudines & Sacri Romani Imperii constitutiones & leges fundamentales, impostero religiose serventur, sublatis omnibus, quæ bellicorum temporum injuria irrespiciant, confusis omnibus.* Similis est ratio Capitulationis FERDIN. IV. *art. 3.* ubi promissit Rex, quod veli den Ständen ihre Regalia, Freyheiten, Privilegien, Pfandschaften und Gerechtigkeiten, auch Gebräuche und gute Gewohnheiten, so Sie bißhero gehabt haben, oder in Übung gewesen seyn, zu Wasser und zu Land, in guter beständiger Form, auf gebührendes Ansuchen, confirmiren und bestätigen, Sie auch dabey als erwählter Römischer König handhaben, schützen und schirmen. Ac vero cum Recessus fiant a toto Imperio, sane, si in illis quid disponatur, quod deroget Legibus Statuum, id ex instrumento Pacis & capitulatione Ferdinandi impugnari posse non videtur. Nec obstat, quod tamen in Capitulatione promiserit Rex, quod velit Statuum Leges & Statuta manutenere & defendere. Quamvis enim in d. Capitulatione non addatur, qualis defensio & defectio Legum Provincialium sit intelligenda, dici tamen posset, quod ibi non intelligatur defensio contra conclusa Imperii. Ac videtur hac sententia confirmari, quod in Capitulationibus sequentibus Leopoldi & Josephi dilucidis verbis sit expositum, qualis defensio intelligatur: Sic enim post verba ex Capitulatione Ferdinandi IV. excerpta legitur *in artic. 3. Capit. JOSEPHI* und niemanden einig Privilegium darwider ertheilen, und da einige vor oder bey vorgewesenem 30. jährigen Krieg darwider ertheilet worden wären, so im Frieden Schluß nicht gut geheissen, oder approbiret worden, dieselben gänzlich cassiren und annulliren, auch hiermit cassiret und annulliret haben.

§. LIII.

§. LIII.

Porro si locum COLERI seorsim intuemur, non multum videtur ob stare sententiæ Myleri. Uti enim tota *decisio 48.* agit de fratribus & fratrum liberis, quomodo succedant; Ita summa ejusdem in hoc consistit. *In jure civili, quando aliquis defunctus neque ascendentes reliquit, tunc primi vocantur ad hereditatem fratres & sorores utrinque conjuncti, & cum iis similiter fratrum & sororum præmortuorum liberi, qui ex novissima Justiniani Constitutione, cum patris & avunculis suis jure repræsentationis admittuntur in stirpes non autem in capita, ita scilicet, ut quocumque tandem fuerint, tam magnam ex hereditate portionem capiant, quanta percepturus fuisset ipsorum Pater, si supervixisset. Jure autem Saxonico statim post ipsos fratres in capita procedit divisio, quia de consuetudine iniquissima Saxonica Jus repræsentationis in collateralibus locum habere negatur. Ex quo fit, ut in tali successione collateralium frater excludat præmortui fratris sui liberos. Quod licet valde iniquum sit; tamen quia longæva consuetudo illud approbavit, & jure observatur; Et secundum hoc pronuntiatur. Neque attenditur, quod Imperator Carolus V. in Comitibus Wormaciensibus Anno Domini 1521. celebratis novam ediderit constitutionem, que habetur in der Reichs-Ordnung fol. 81. iii. das Edict von dem Regiment zu Nürnberg im 1521. Jahr ausgegangen, von succession Brüder und Schwester-Kinder 2c. ubi novissime constituitur, præmortui fratris liberos una cum patris suis ad hereditatem defuncti fratris admittendos esse: non obstante aliqua consuetudine contraria. Nam istam Imperatoris Constitutionem non esse receptam, ajunt, neque quicquam juri Saxonico ob stare; quia nos vivimus secundum Jus Saxonicum, quo fit, ut spreto Imperatorio edicto Jus Repræsentationis in terris, ubi vigent jura Saxonica, in collateralibus non habere locum pronuntiatur. Contrarium tamen consilium fuisse apparet ex Consil. Gæden Cons. 6. per tot. titul. de feudi successione, quod est in ordine Consilium 21. Sed fatuus esset, qui se ex illa decisione fundaret, contra tam manifestam & notoriam consuetudinem. Sed supra dicta Constitutio Imperatoris, licet nominatim tantum contrarias consuetudines veteret, tamen etiam statuta & similia ipsi contraria abrogasse*

abrogasse creditur, in illis verbis constitutionis, und nach einiger Gewohnheit, noch ander so dawider seyn mag: *est enim derogatoria valde generalis vid. edictum Imperator. Norimb. editum anno 21. Nota quod & hanc constitutionem Episcopus Albertus Magdeburgensis recepit; sed Duces Saxonie non receperunt, neque Magdeburgenses, neque Lipsienses.* Vides ab ipso Colero consuetudinem Saxoniam vocari iniquissimam. Idem asserit, quod jus Saxonicum spernat Imperatorum edictum, quod duces Saxonie id non receperint &c. quæ sane satis perspicue inducunt, ipsum Colerum non magnifice sensisse de Legibus Statuum, quatenus repugnant recessibus, & quod in ea fuerit opinione, acsi recessus Imperii omnino possint derogare Legibus Statuum, etsi Status quandoque resistent, de facto magis quam de jure.

§. LIV.

Restat locus Berlichii, ad quem ultimo provocabat C. Coccejus. Si tamen & hunc evolvas, inuenies quidem, eum aliquo modo contradixisse Colero & magis inclinasse ad sententiam Juris Saxonici, sed tamen ex eo non posse rationem desumi, quæ multum intersiat ad refutandum Mylerum. Sic enim loquitur *d. part. 3. concl. 34. n. 17. seqq. Nec adversatur, quod Imper. Carol. V. in comitiis Noribergens. Anno 1521. in fin. verbis expressis sancivit, ut non obstante aliqua consuetudine fratrum filii semper cum patris suis admitterentur; Quia illa constitutio Imperialis in his terris non est approbata, sed Elector & Duces Saxonie contra illam semper protestati sunt, & eam recipere noluerunt. Non obstante, quod Albertus Archiepiscopus Magdeburgensis dictam Constitutionem Imperialem receperit, & hodie contrarium in Archiepiscopatu Magdeburgensi pronuncietur, & fratrum filii cum patris vel defuncti fratribus admittantur. Quam Consuetudinem pronuncianti, ut scilicet fratrum filii cum Patris non succedant, etiam approbavit Augustus Elector Saxonie in suis Novell. part. 3. Const. 18. §. Wir wollen aber mit diesem unfern Gesetze. ult.*

§. LV.

Sed his tamen non obstantibus puto sententiam Illustris Cocceji præferendam esse communi opinioni, quam Mylerus sequitur loco

§. 51.

§. 51. descripto. Et quamvis loca ab ipso allegata si separentur, per modo dicta non multum videantur probare, notus tamen est verficulus, quod quæ non profint singula, juncta juvent. Non equidem promittere possum, quod ea, quæ dicturus sum, futura sint omnia ad Viri Illustris mentem. Sed quodsi tamen ex allegatis ab eo locis defendere deberem veritatem sententiæ, quod Status Imperii possint Leges ferre contra recessus Imperii, expresse Legibus Statuum derogantes, & quod adeo tales Recessus nullam juris efficaciam habeant, nisi quatenus a singulis Statibus approbentur, sic procederem. Ante omnia, quia omnes quæstiones propositis casibus & exemplis eo melius intelliguntur, solliciti simus de casu, ad quem sententiæ diversæ applicari possint. Commodè vero se offert *Edictum Caroli V. Norimb. de anno 1521.* (nam de hoc loquitur & Colerus & Berlichius, & id magis quadrat ad rem præsentem, quam *R. A. de anno 1529. rubr. Kayß. Const. wie Brüder und Schwester*, quem adduxit Mylerus in loco supra descripto, & propterea etiam repetiit Dn. Coccejus, ut inueret, quod ad dissentientem Mylerum respiceret) in quo Constitutio Maximiliani (*vide supra locum HUGONIS §. 50.*) reperitur, quod fratrum filii concurrentes cum fratribus defuncti debeant succedere in stirpes, addita clausula, quod omnes contrariæ consuetudines debeant esse abrogatæ & annullatæ. Non vero erat alia consuetudo, quam quæ apud Saxones tum adhuc erat recepta, ubi fratrum liberi non admittuntur cum fratribus, quia remotiores sunt, nec representatio Juris Civilis in linea collateralis Jure Saxonico locum habet. Nullum ergo est dubium, quin tota hæc constitutio Imperialis intenderit primario abrogare velle Jus Saxonicum. Jam quid ad hæc Duces Saxonix? Protestati sunt contra istas constitutiones Imperii; retinuerunt in territoriis suis consuetudinem hæcenus receptam & Jus Saxonicum, neque retinuerunt saltem, sed & Augustus Legislator Electoratus Saxonici in Constitutionibus suis (*vide locum BERLICHII*) id contra recessus Imperii confirmavit & corroboravit. Habes hic jam illustres contradicentes, ex una parte Cæsarem cum reliquis Statibus & recessibus, ex altera Electorem Saxonix cum aliis Saxonix Ducibus & Consuetudinibus ac Constitutionibus provincialibus. Quæritur jam, ex cuius parte stet Justitia? Respondeo ex parte Saxonix.

§. LVI.

Demonstro: Jam per Leges Imperii antecedentes Statuta & Leges provinciales ac consuetudines honestæ & laudabiles sapius erant confirmatæ. (*vid. supra §. 37.*) Et partim hoc intuitu, partim etiam vi superioritatis territorialis Status singuli habebant Jus quæsitum. Ergo & Elector Saxonix intuitu Juris Saxonici. Observat Jus Saxonicum in linea collateralis hanc perpetuam regulam, quod gradu proximior remotiorem excludat, & quod jus repræsentationis hic nullum inveniatur locum. Nihil hic afferri potest, quod hominem nullo præjudicio occupatum persuadeat, acsi in hoc jure aliquid subsit, quod honestati repugnet. Convenit potius idem cum antiquis Germanix moribus. Neque Germania unquam subfuit Imperio Romano. Leges Justinianex non latæ fuerunt Germanis. Esto, repræsentationem Juris Justiniani in linea collateralis etiam nihil continere, quod honestati naturali repugnet. Est materia successione ab intestato sic comparata, ut pro arbitrio Legislatoris, nisi aliud obstat, varii succedendi modi recipi possint. Ita in linea recta jure Justiniano olim fratres defunctorum excluderentur ascendentes: Jure noviori partiuntur ascendentes cum fratribus. Singulæ hæ successione leges rationes suas habent, nulla earum rationi aut honestati adversatur. Par ratio est variantis successione collateralis. Quænam itaque causa movere poterat Imperatorem & Status Imperii, ut invito Saxoni vellent obrudere, ut admitteret successione Nepotum defuncti ex fratribus vel sororibus cum patris & avunculis? Sane nulla alia, quam cæcus amor juris peregrini, id est Justiniani, qui & COLERUM exceccavit, ut mores patrios seu Saxonicos *supra §. 53.* tanquam iniquissimos, sed absque ulla vel minima ratione traduceret. Insinuaverat se quidem subdole jus romanum jam tempore Friderici III. ex Italia cum Academiis in Germaniam. Neque contentum erat, quod ejus doctrina in Academiis toleraretur, volebat etiam cum summa injuria ejicere ex foro mores antiquos. Conquesti jam erant Status sub Imperio ejusdem Friderici III. super hac injuria, & graviter quidem, prout videri potest in *Reformatione Friderici III. de anno 1441.* (de qua latius disseruit DN PRÆSES in *qu. 10. Historico-Politico-Juridica.*) Ac defenderant ita utcunque jus germanicum. Interim sub Maximiliano I. amassii juris peregrini non cessaverant, impudentia

prudentia sua fatigare Regem & Status, donec in Ordinatione Cameræ
 id saltem ut jus subsidiarium reciperent, deficientibus videlicet moribus
 & Statutis Germaniæ. Debebant adeo hac aliquali receptione in for-
 rum contenti esse. Sed non destiterunt novis machinis oppugnare
 mores Germaniæ. Varia juris Justiniani capita per recessus erant in-
 troducta, nondum tamen expulso jure Germaniæ diversa disponente.
 De gustibus non est disputandum. Dum potestate Legislatoria gau-
 dent Status, possunt etiam, si ipsis ita videatur, recipere jus peregrin-
 num: Modo eadem libertas relinquatur reliquis, quibus placebat
 servare Leges patrias. At sub Carolo V. summo iniquitatis apice vo-
 lebant olores morum Germaniæ illud plane ejicere ex foris. Vole-
 bant pluralitate votorum vincere, cui tamen hic non agatur de con-
 servanda salute Imperii, sed potius de oppugnando jure Statuum eo-
 rumque potestate Legislatoria, & simul de evertendis legibus Imperii,
 Consuetudines Germaniæ confirmantibus. Jure itaque optimo maximo
 Elector Saxonie Libertatem Statuum & potestatem Legislatoriam iis
 competentem, protestatione sua defendit, jure irrefutabili sustinuit
 mores patrios & Ordinationem Cameræ eos stabilientem. Obtinuit
 etiam justissimum hoc desiderium strenue, conservavit constantia nun-
 quam satis laudanda Leges Germaniæ antiquas. Quare cum in instru-
 mento pacis *dipl. art. 8. §. 4.* solenni foedere cautum sit, ut omnes lau-
 dabiles i. e. communiter receptæ consuetudines & Leges fundamenta-
 les Imperii debeant impostero sublati omnibus confusionibus reli-
 giosissime servari; cum a temporibus Ferdinandi IV. in Capitulationi-
 bus sancte promissum sit, quod Rex velit & debeat Statuum Statuta,
 Consuetudines receptas & longo usu confirmatas, defendere & prote-
 gere, adversus omnes technas ac violentiam quis non videt etiam;
 simul includi defensionem contra technas eorum, qui sub pretextu
 recessuum Imperii vel Leges Germanorum voluerunt expellere, vel
 libertati Leges pro arbitrio condendi frenum injicere.

§. LVII.

Quæ omnia cum evidentissime demonstrent, quod hæcenus qua-
 sivimus, & Recessus Imperii non posse derogare juribus Statuum, &
 inanes adeo esse clausulas ejusmodi derogatorias, sua sponte jam appa-
 ret, quid sentiendum sit de triplici aliorum Doctorum opinione circa
 quaestionem

quætionem huc usque ventilatam. Sunt enim, qui putant I. tum demum recessus Imperii non derogare Legibus Statuum, si Princeps aut Status Imperii Legem illam recipere nolens protestatus fuerit, ut faciunt, quos citat *VITRIARIUS III. 16. 6. item MYLERUS de Stat. Imp. 39. 8.* Nos vero putamus, protestatione ne quidem esse opus, sufficere, quod non consenserit in illum Recessum. Imo nec consensum quidem in Recessum Statui obesse, ut postea non possit in Republica sua legem recessui adversam condere, uti Principi cuilibet non obstat, quod legem aliquam in Republica semel tulerit, quo minus eandem usu exigente rursus abrogare possit, & quia supra ostendimus, Imperatorem & reliquos constatus hic nullum habere verum interesse.

§. LVIII.

Alii II. arbitrantur, ne quidem sufficere protestationem. Ita *VITRIARIUS ipse III. 17. 7.* Verum, ait, putamus hic videndum esse, an alicujus Status protestatio ab imperatore, & reliquis Imperii Statibus sit admissa, nec ne? alias enim si simplex protestatio sufficeret, facile Comititalia decreta irrita reddi possent, & frustra omnibus sanctionibus Imperii adjiceretur clausula ab Imperatore: Und befehlen wir darauff Euch allen und jeden, unsern und des Heil. Reichs Chur-Fürsten und Ständen etc. hiemit aus Römischer Kayserlicher Macht, bey den Eyden und Pflichten, die ihr uns von des Reichs wegen insonderheit gethan, und bey dem Gehorsam, den ihr uns als Römischen Käyser schuldig seyd, auch bey Verlust aller Gnaden, so ihr von uns und dem Reich, oder andern habet, ernstlich und festiglich gebietend. Nos cum protestationem hic esse superfluum ostenderimus, facile respondemus Objectioni Vitriarii. Neque enim a particulari potestate Statibus competente intuitu Capitulorum in recessibus, quæ controversias privatorum de meo & tuo, aut subditorum singulorum statuum etiam alio modo respiciunt, ad omnia decreta Comititalia concludi potest, quod vel iis non sint obstricti Status, vel protestando contra eadem jus sibi aliquando reservare possint. Ut taceam, quod novioribus temporibus Status Imperii totius ita sit laxatus, ut etiam in publicis negotiis non solum in causis religiosis, sed & toties, quoties unius Status præjudicium aut interesse versatur, Doctores juris publici prætendant, Legibus

novioribus

novioribus Imperii non multum refragantibus, quod pluralitas votorum non obliget dissentientes. Porro an omnibus sanctionibus adjiciatur clausula a Vitriario adducta, dubito: Sane ejus *Scholias* ad III. 15. 6 eam in rem adducit constitutiones pacem Imperii publicam respicientes, a quibus ad capita recessuum disponenda de juribus privatorum non licet inferre.

§. LIX.

Tertia sententia est ejusdem *PFEFFINGERI ad Vitriarii III. 17. 5. lit. e.* peculiarem esse juris Saxonici auctoritatem: *Non valent, inquit, Leges Statuum Imperii, si vergant in præjudicium Imperii. Secus est, si quid aut plane non in Recessibus definitum, aut definitum quidem, sed salvis statuum juribus, Peculiaris Saxonici juris auctoritas est, vigenus, licet Imperii Legibus aliud cautum sit.* Quia vero non adducitur peculiaris ratio, cur jus Saxonicum peculiarem auctoritatem habere debeat, nos potius declaramus sententiam nostram, ut valeat non tantum intuitu juris Saxonici, sed & ratione juris Statutarii cujusvis, quod a statibus Imperii auctoritatem habet.

§. LX.

Pergo ad III. caput dissertationis nostræ, de jure videlicet communi provinciæ. Illi derogari posse a Statibus Imperii per alias novas leges nullum dubium est, cum & principiis juris Gentium, & Doctrinæ juris Romani, & fundamentis Jurisprudentiæ publicæ & quotidianæ experientiæ id sit conforme. Id saltem queritur: An Princeps Imperii possit tales condere Leges sine consilio vel consensu Statuum provincialium? Paucis respondemus: regulariter posse, nisi pactis aliud cautum sit. *DN. COCCEJUS d. I. c. 23 §. 4.* Ante omnia tamen hic non confundenda est quæstio consilii cum quæstione justitiæ, item quæstio quid fiat, cum quæstione quid fieri necesse sit. Priores ad præsentem dissertationem non primario pertinent: Etsi & hic mallems, Doctores nonnullos, qui recensent, quid fiat, abstinuisse ab actione Legum Romanorum & auctoritate Doctorum. Quid enim hic respondendum sit, docent principia Politicæ & Historiæ Regionum Germaniæ.

§. LXI.

Quare facile patet, quid sentiendum sit de doctrina *MYLERI*

d. c. 39. § 9. Porro, inquit, hac potestate condendi jura provincialia, Principes & Status Imp. plerumque utuntur in conventionibus provincialibus, auf den Land-Tägen, mit Rath und Gutachten der Land-Stände, ac ordinum provincialium der gesamten Landschaft consensus, utpote in rebus & moribus patriis optime eruditorum & versatorum prius requirunt & adhibent. arg. I. humanum 8. C. de legibus l. illa decreta 2. de Decret. ab Ord. Coler. de proc. execut. part. 1. cap. 3. num. 6. Limn. Lib. 4. jur. publ. cap. 8. num. 255. Bologn. in d. l. omnes populi 9. num. 75. D. d. Just. & Jur. (Nam exinde optimam simul legitimi & æquissimi Regiminis formam & notam resultare, censet & quidem merito Matth. Steph. 2. de l. dict. part. 1. cap. 1. membr. 2. num. 10. seqq.) Quod nullo modo Principis Imperii Superioritatem, ejusve regendi felicitatem imminuere, sed magis promovere, & ad beatitudinem Imperii, ejusve gloriam redundare, tradit *Carman.* de Regal. disp. 4. thes. 9. Cluten. in paradox. thes. 10. Quis enim hic non dolet v. g. (ut de reliquis taceam) ad probationem assertionis, quod Status provinciales in rebus & moribus patriis optime versati sint, & quod propterea non imprudenter adhibeantur, tantum apparatus Legum & Dd. afferri.

§. LXII.

Similis est ratio eorum, quæ sequuntur apud eundem in questione de jure & necessitate. Sic enim pergit *ibid.* §. 10. Verum tamen hoc magis Voluntatis, quam necessitatis esse, plurimi Doctorum tradunt. arg. L. 4. C. de Leg. Dn. Böcer. cl. 1. disp. 3. th. 42. In quo tamen puncto, Regionis observantia, das Herkommen, aut pacta conventa inter Principes & Status Provinciales attendenda erunt. Ita in Ducatu Wirtenbergico pactis certis ordinatum est: Land-Recht und Landes-Ordnungen zu machen, mit Einrathen und Zuthun einer gesamten Landschaft. Hoc est, ut cum consilio & cooperatione Statuum Provincialium conficiantur. Eodem modo in Principali Comitatu Tyrolensi Leges locales cum consilio & cooperatione Statuum Provincialium conduntur; Sicuti constat ex Statutis Comit. Tyrolens. passim. Nam sententiam, quod regulariter non necesse sit adhibere Statuum consensum, probare velle ex L. 3. C. de leg. & a potestate Theodosii & Valentiniiani ad potestatem Statuum Imperii, a Statu Reipubl.

Reipubl. Romāna illorum temporum ad Statum hodiernum Regionum Germaniā argumentari velle; revera ad argumentationes pertinet a baculo ad angulum. Porro quod in supplemento de Statibus Württembergicis additum est, vereor, ut suppleat doctrinam circa hanc quæstionem, vel justum exemplum eorum, quæ differit Mylerus, præbeat.

§. LXIII.

Quod enim in pactis ejusmodi cum Statibus provincialibus, aut etiam in moribus regionem variantibus distinguendum ante omnia sit inter vota Statuum provincialium consultativa, & quæ plus quam consilium nudum continent, malo verbis ILLUSTR. DN. DE RHETZ exponere, quam meis, *Lib. 2. Instit. Jur. publ. tit. 3. §. 4. Has leges provinciales plerique Electores & Status Imperii in Comitiiis provincialibus, vel habitis tamen is, ferre solent, juxta morem in quaque regione receptum; In aliquibus enim regionibus, provinciales Status majori libertate utuntur, quam in aliis.* Ludolph. Hugo in tract. de Statu Region. Germ. c. 4 §. 29 & seqq: *Sic in Frisia Orientali in ejusmodi Comitiiis plus quam votum consultativum habent. In Lüneburgensi Ducatu olim libere sub cælo aperto convenerunt vulgo unter dem blauen Himmel in sylva quadam ambactiæ Bodenteich. In Brunsvicensi Ducatu etiam sub Dio, prope Elram in parvula sylva Kreyenholß genant convenerunt.* Oldenb. in Notit. Imp. P. I. Dilc. 23, n. 4. *Alibi vocantur quidem ad Comitii provincialia, sed tantummodo votum consultativum habent, aut facultatem consentiendi. Alibi Princeps Imperii nec Status provinciales, nec Comitii provincialia agnoscunt, uti in Palatinatu inferiori Elector Palatinus Heidelbergensis.* Ex quibus patet, Status etiam Ducatus Württembergensis habere saltem votum consultativum, per verba mit Einrathen. Etiam si enim addatur und Zuthun: hæc tamen vox non infert, necessarium esse *consensum* Statuum, sed *opem* saltem. Neque, ubi nihil aliud promittitur, quam in illa formula Württembergensi, putarem necessarios esse conventus aut Comitii provincialia: Cum multi modi possint inveniri, ut Princeps etiam extra Comitii, quæ plerumque magnas impensas requirunt, possit circa Leges ferendas consilia Statuum & opem expetere.

§. LXIV.

Non mirandum adeo, quod & in alia quæstione huc maxime pertinente,

nente, non multum solidæ doctrinæ insit in sententia MYLERI, de qua agit d. c. 39. §. 11. *Dubitatur autem, an ad validitatem hujusmodi Statuti (i. e. legis provincialis) Imperatoris quoque consensus & confirmatio requiratur? Quod utile non autem necessarium esse, Jurisconsultorum communis schola, arg. c. 1. de Constit. in 6. L. 1. C. eman- cip. (L. omnes populi 9. D. de Just. & Jur. Cum Fus etiam consuetudinarium ex tacito populi consensu constat. Principis superioris confirmatione non indigeat? per L. de quibus 31. D. de Leg. Heig. part. 1. quæst. 23. num. 31. Coler. de Process. Exec. part. 1. cap. 3. num. 6. Betl. d. tr. cap. 2. fol. 37. Dn. Bocer. d. disput. 3. th. 41. Reinking. 2. c. 2. n. 3. Attamen Doctores iradant, quod consultius sit, ut superioris quoque adhibeatur confirmatio. Vult. 4. Consil. Marpurg. § 4. n. 26. & seqq. Hic quædam rursus miscetur aliena, quædam assumuntur ut vera, quæ falsa sunt, aut certe valde dubia.*

§. LXV.

An necessaria sit Imperatoris confirmatio vel utilis, iterum non probandum est per Eeges Romanas & communem Doctorum scholam. Quid enim Leges Romanæ ad Statum Germaniæ? Et communes erro- res, quos dari negabit nemo, unde nisi a communi Doctorum schola? Deinde circa necessitatem consensus Imperatorii potius distinguerem inter tempora antiqua & hodierna. Olim, antequam Status Imperii regalia omnia exercerent, & antequam formam suam plene nacta esset territorialis superioritas, consensum Imperatoris fuisse adhibendum, forte non sine ratione dicitur. Hodie vero non esse necessarium, certum est, quia jure proprio hodie exercentur omnia regalia a Stati- bus Imperii, & vassallagium, quod Imperatori & Imperio præstant, non infert confirmationem Legum ab Imperatore petendam esse. *Confer. locum DN. HERTII supra §. 20. descriptum.*

§. LXVI.

Quod vero utilius esse dicitur, & consultius, si Imperator confir- met Leges provinciales Statuum, quamvis ea res magis ad consiliarios Principis pertineat, ego, quamdiu nulla ratio, sed solum Doctorum schola affertur, non puto. Si potestas ferendi leges provinciales ad reservata Imperatoris pertineret, consentirem. Sed cum omnes sta- tuant, eam esse partem fere primam Superioritatis, nullum alium usum video,

video, quam ut Imperatores potentiores aliquando prætere-
re possint, necessariam esse confirmationem suam, & ea de re illis, qui ha-
tenus eam adhibuerunt, litem movere, ac ad actus possessorios pro-
vocare. Quod igitur talis utilitas persuasa fuerit Statibus quibusdam,
aliam causam non video, quam quod Consilarii quæstionem hanc ex
jure Civili decidere, & Statum Germaniæ ex Statu Justiniano metiri
voluerint, & cum quædam argumenta Legum Justinianearum inve-
nissent, suadentia confirmationem, quædam vero pro libertate Sta-
tuum Legislatoria, putaverint, non melius istas inanes Speculationes
Juris Germanici in Speculo Romano conciliari posse, quam per distin-
ctionem inter utilitatem & necessitatem. Hodie igitur, cum sciamus,
jus Justinianum non apte allegari in quæstionibus juris publici, ejus-
modi etiam consilia parum apta jure contemnuntur.

§. LXVII.

Video equidem DN. SCHWEDERUM *P. spec. Sect. II. cap. 13.*
§. 2. statuere, quod confirmatio Imperatoria utilis sit ad præcidendas
controverfias & ad bene esse, eamque in rem allegare ex Legibus ipsi-
us Imperii *Ord. Cam. P. I. tit. 13. §. 2. Tit. 57.* qui textus disponunt de
officio Assessorum Camerae, quod teneantur judicare secundum recessus
& leges ac consuetudines rationabiles. Quod vero exinde conclu-
di possit, ut ad præcidendas controverfias utile sit, Leges Statuum ab
Imperatore confirmari, equidem non video. Nisi forte Dn. Schwederus
eo respexit, quod jam supra ex Hugone & passim ex aliis ex-
cerptissimus, quod Camera non soleat secundum consuetudines contra
recessus Imperii latus pronunciare, adeoque Dn. Schwederus putaverit,
ad hanc controverfiam præcidendam utile esse, ut leges confir-
mentur ab Imperatore.

§. LXVIII.

Hæc vero utilitas ut rite expendatur, videndum; An Assessores
Camerae de jure non pronuncient secundum Leges Statuum Reversibus
adversantes? An confirmatio Legum harum ab Imperatore impetrata
impedire possit hanc pronunciationem Assessorum? Annon remedia
alia majoris ponderis adsint, ut evitari possit hæc pronunciatio Asses-
sorum Camerae? Initio quod primam quæstionem atinet, eam simpli-
citer negamus. Sunt enim Assessores Camerae absolute obligati, ut

judicent secundum Leges & consuetudines honestas Statuum. Hæcenus vero probavimus satis: consuetudines, & leges Statuum honestas manere, etiamsi repugnent juribus communibus, & inter ea etiam recessibus. Quod vero contraria sententia communis sit, rursus in causa est, quod Doctores juris publici hæcenus auctoritates Gailii, Myfingeri & aliorum scriptorum Cameralium tanquam oracula magis venerari fuerint, quam doctrinam sanam ex genuinis juris publici fontibus deductam, & ita hanc sententiam instillaverint Auditoribus, postea in numerum Assessorum Camerae assumtis.

§. LXIX.

Quodsi vero Assesores Camerae, sive jure sive de facto, non soleant pronunciare secundum Statuta provinciarum recessibus In perii repugnantia, non video, quomodo tunc collisio Statuum cum Assessoribus Camerae evitari possit, per confirmationem Imperatoris. Ut enim taceam, quod non speranda sit his casibus confirmatio Imperatoris, illud saltem considera. Si Leges Statuum Recessibus adversantes sunt invalidæ & inhonestæ, neque eas confirmare poterit Imperator, aut, si vel maxime id fecerit, hæc confirmatio tum non potest de jure adigere assessores Camerae, ut eas tum pro Legibus justis habeant. Quodsi vero absque ratione Assesores Camerae non pronunciarunt hæcenus secundum Leges Statuum contrarias Recessibus, non apparet, quomodo confirmatio Imperatoria eos ad justæ rationis usurpationem adigere possit.

§. LXX.

Denique sunt & tutiora remedia, quibus Status Imperii Superioritatem suam adversus Assesores Camerae tueri possint, ut non opus habeant confirmatione Imperatoria. Ut ea magis sensibilibus palpentur, repetamus casum toties memoratum. Non admittit Jus Saxonicum fratrum liberos cum fratribus defuncti. Fac jam fratrum liberos convenire defuncti fratres hereditatis petitione: Pronunciat judex, eos non succedere, & reum ab actione absolvit. Appellat Actor ad Cameraam: (Finge etiam hic, Duces Saxonie non habere privilegium de non appellando:) Judex a quo dat Apostolos refutatorios: nam haud dubie non dabit reverentiales. Assesores Camerae jam corrigunt sententiam a qua & pronunciant, reum admittere debere actores ad hereditatis devisionem. Quid tum? Reus tamen non admittere vult. Quid nunc facit actor?

In petra-

Impetrabit a Camera Executoriales. Ad quem, an ad Ducem Circuli? Non credo. An an iudicem, a quo? ita decet. Hic vero stultus esset & juris sibi competentis ignarissimus, si intempestiva obedientia errorem Assessorum Camerae confirmaret. Ergo videant Doctores, an non larvas timeant, si cum Mynsingero timent, quod Assesores Camerae non sint pronunciaturi secundum statuta Recessibus contraria. Adde, quod in tali casu Status quicumque Imperii, etiamsi nullo plane privilegio gaudeat de non appellando, non obligatus sit deferre appellationi ad Camerae, quia appellatio est ipso jure nulla. Appellamus, quod putemus, nos laesos esse a iudice, & quod non bene judicatum sit. Lædimur, & non bene judicatum esse censetur si vel factum non sit probatum, vel jus non bene applicatum ad factum. At vero hic de facto constat, actores nempe esse fratrum filios & patrum defunctum; reos etiam esse defuncti fratres: Constat etiam de jure in Saxonia, quod fratrum liberi non admittantur. Nullum est dubium, hoc jus esse convenienter applicatum ad casum. Utrum vero ipsum jus recte se habeat, de ea re non appellare licet ad Camerae, quia Camera non habeat potestatem cognoscendi de superioritate Statuum Imperii. Igitur tantum adest, ut Status Imperii hoc casu jure adstringi possint ad appellationem admittendam, ut potius partem appellan-tem jure suo ob frivolam hanc appellationem punire possint.

§. LXXI.

Restat, ut IV. videamus de jure subsidiario. Hic vero unanimes fere sunt Doctores, præcipue hodierni, quod Status Imperii Legibus suis eidem derogare possint. *Cum enim*, (inquit DN. HUGO de Statu regionum Germaniæ cap. 3. §. 20.) *Jure Romano multa comprehendantur, antiqui illius Imperii statui & moribus accommodata, quæ nostris hodie rationibus non conveniunt: nec tamen, quæ ejus generis sint, generali aliqua Imperii Lege definitum sit, vel etiam facile defini-ri possit, consequens est, ut singulis Ordinibus, quæ suis ditionibus minus commoda judicant, corrigere liceat. Juris Canonici, quatenus apud nos in causis civilibus servatur, eadem ratio est. Atque de hoc jure communi præcipue intelligendum, quod communiter asserunt, per contraria statuta ei derogari posse.*

§. LXXII.

Ubi tamen nulla sententia est tam firma & evidens, quæ non habeat

best suos dissentientes, ita & in presenti inventi sunt, qui putarent, piaculum esse, si Statibus hæc potestas indulgeretur. né videlicet Professio- nes juris Justinianeæ detrimentum capiant. Exhibet tales sententias inanes *ARTHURUS DUCK* in libello illo, in quo omnes fere sententiæ erroneæ Doctorum de jure Justiniano collectæ sunt, sc. *de Autoritate Juris Civilis Romanorum dominiis Principum Christianorum, Lib. 2. cap. 2. §. 18.* Tanta est *Juris Civilis Romanorum in Germania Autoritas, ut licet in omnibus aliis Regnis Dominiis que concessa fuerit Jure Romano potestas condendi statuta de Jure Civili derogantia, ut omnes Romani juris interpretes asserunt: Principes tamen & Civitates Germaniæ non possint statuere contra prohibitionem Juris Cæsarei, eaque de causa non possint statuere, ut bona Naufragorum caeteri in commissum, & a Dominiis Territoriorum Mari Fluminum vicinis capiuntur, cum omnes ejusmodi consuetudines & Statuta *Friderici Imp. Constitutione* declarentur nulla, & decreto *Literanensis Concilii* capientes porro excommunicati declarentur. *Autoritatisque Juris Civilis ejusdemque unioni cum Jure Canonico in Germania tribuendum est, quod, post ejuratam Romani Pontificis Potestatem, Principes alii qui Germanici adhuc juris Canonici usum in ditionibus suis conservent.* Autores, quos hic ubique allegat, videri possunt apud ipsum. Nos nihil addimus. Talia enim recensendo refutatur. Id tamen exinde notamus, ad declaranda ea, quæ supra diximus; Consuetudinem de bonis naufragorum ideo pro irrationali haberi a *JCTis* antiquis Germaniæ, non, quod turpitudinem moralem contineat, sed quod contradicat *Juri Cæsareo & Canonico.* Unde eo minus taxandi sunt Status, qui ad defendendam libertatem territoriorum Germaniæ eam retinuerunt.*

§. LXXIII.

Porro dixerat *CONRINGIUS de Orig. Jur. Germ. cap. 33. p. 201.* Status Imperii posse abrogare jus Civile vel Canonicum in territoris suis. Video hanc sententiam ejus mitigari ab aliis Autoribus magnæ autoritatis; intelligendam videlicet eam esse de derogatione, non de abrogatione, quæ non sit licita. Quemadmodum autem arbitramur, nullam aliam hic supponi differentiam inter abrogationem & derogationem, quam, quod illa denotet sublationem totalem juris Romani, hæc particularem; ita, quicquid demum senserit ipse *Conringius*, hac de quaestione sic statuimus.

Non

Non sunt miscenda quæstiones: An liceat? An sperandum vel timendum? An consultum sit? Licere Statibus Imperii abrogare in territoriis suis totum jus Civile & Canonicum, nulli dubitamus, quia nullam videmus rationem dubitandi, cui non ex hæcenus dictis possit satisfieri. Cæterum facile concedimus, ea adhuc esse tempore, ut nondum sperandum sit ejusmodi statutum iis, qui doleat de corrupta per jus Civile & Canonicum prævalentia juris Germanici, aut timendum illis, qui glebæ utriusque illius juris sunt adscripti. Concedimus etiam, nondum consultum esse, ut talis Lex detur, quia omnis mutatio subitanea Statui nocet. Continuetur saltem studium juris Germanici, ut hæcenus per aliquod tempus illud ex obscuro in lucem retractum est. Excitet DEUS plures *COCCEJOS*, *SCHILTEROS*, *HERTIOS*, & res ipsa sequetur. Uti enim jus Romanum, eum in Academiis Germaniæ introductum est, studium juris Germanici quidem obscuravit & in fora Germaniæ furtim se insinuavit, sed tamen jus Germanicum inde nondum fugare potuit; ita sperandum, quod repetita a Doctoribus Academiarum illuminatio juris Germanici talem pacem vel amnestiam sit inductura, ut non opus sit illa abrogatione juris Romani, sed utriusque & Romani & Germanici futurus sit justus usus.

§. LXXIV.

Declarationem accipiunt hæcenus dicta *ex præfatione Ordinat. Polit. Magdeburg. fere circa finem*. Wobey wir denn aus besondern Uns hierzu bewegenden Ursachen, zugleich setzen und ordnen, daß die Sachsen Rechte in Unserm Herzogthum weiter nicht, als so ferne sie Unserer oberwehnten Magdeburgischen Kirchen-Proceß Politecy und andern Ordnungen conform seyn, obte viret, im übrigen aber die gemeine beschriebene Käyserliche Rechte, so weit wir denenselben aus Churfürstlicher Hoheit und Macht nicht derogir et haben, so wohl bey der Regierung, als in Schöppenstuhl und allen andern Gerichten angeregten Herzogthums und der Graffschafft Mansfeld Magdeburgischer Hoheit, *in procedendo sententiam. d. 5. judicando* beobachtet werden sollen. Similis clausula deprehenditur in jure Electorali Saxoniae in Zörgauischen Ausschreiben, in welcher Gestalt die Magnaten und Wittbelehnten, circa finem verbis. Nach dieser Unser Ordnung wollen wir, daß man in den Hoff Gerichten, Juristen Facultäten, und allen Schöppen-Stühlen, nicht allein in künfftigen, sondern auch in den Fällen, so sich zu vorn zugetragen, und noch nicht gänzlich erörtert.

in conflictu simus defensuri, Statutum hoc Ducatus Magdeburgici esse & æquissimum & utilissimum, contra *Legem 2. C. de rescindend. vendit.* fulgere saltem radiis æquitatis & utilitatis imaginariæ.

§. LXXXVII.

Præterea cum & quæstio de interpretatione Statutorum separatam dispeccionem mereatur, nolumus prolixi esse in refutandis falsis sententiis circa interpretationes Legum provincialium etiam contra jus commune latarum, sed sufficiat, saltem earum aliquam farraginem hic apposuisse: Eam vero suppeditat *MYLERUS d. c. 39. §. Deinde observandum, quod Statuta sint stricti juris & strictissime ad unguem, sicuti facent & loquuntur, sint accipienda.* arg. 1. si quando 35. C. de inoffic. testam. Honded Consult. 32. n. 44. Ign. de Villar. Maldon. resp. 7. quæst. 4. num 5. (Unde facere scribit *Franciscus Vivius: Statuta dicuntur sterilia, sicut mulsæ que non pariunt.* Vivius decif. Neapol. 506. n. 16.) *Nec non proprie, ac juxta corticem Verborum intelligenda.* L. 3. §. hæc verba D. de negot. gest. L. si vero 64. §. 9. solut. matr. Merend. Lib. 2. contr. cap. 10. & 13. Novart. Decif. 8. (Dn. Knipschilt dict. cap. 10. n. 88.) *Ac per Statutum censetur correctum jus commune, nisi id expresse cautum reperiatur.* arg. c. causam. de Rescript. L. præcipimus. §. f. C. de Appellar. Gail. Lib. 2. observ. 35. n. 3. Grivel. decif. 86. num. 25. Novarr. decif. 232. num. 7. Ejusdem furfuris est torus *par agraphus* 17. apud *ARTHUR. DUCKIUM* citato loco. *Ista vero statuta Saxonica, Lubecensia, Culmensia & alia quæcunque Germanica, secundum Jus Civile Romanorum intelliguntur, & ab eo interpretationem recipiunt. In omnibus enim Imperii Germanici Provinciis & Territoriis generaliter traditum est a Jureconsultis Germanicis, Statuta non posse aliam interpretationem recipere, quam a Jure Communi Romanorum, Statuta cum Juri Romano derogant. esse strictissime interpretanda, & non extendi posse ad Casus in iisdem non expressos, iisdem evitandam esse omnem Juris Communis Correctionem, eademque per Jus Commune solum interpretanda & intelligenda esse.* Inficetæ sunt omnino facietæ Francisci Vivii, ut quæ apud cordatos non risum sed lacrymas excitant, & de omnibus hisce sententiis unum judicium ferendum: Sunt namque Pergula pictorum, veri nihil, omnia falsa. Universales sunt bonæ interpretationis regulæ, quibus utendum, sive Leges, sive pacta, sive testamenta, sive Statuta, sive secundum sive contra jus commune,

mune, siue favorabilia contineant siue odiosa, siue præmia & beneficia, siue poenas inferant, sint exponenda. Et omnia hæc æque admittunt interpretationem extensivam ac restrictivam, non ex verbis solum, sed & ex aliis conjecturis deriyatam.

COROLLARIA.

- I. Carolus Magnum, antequam Imperatoris titulum acceptaret, dominum in Exarchatum & urbem Romam jure belli adversus Desiderium Regem Longobardum gessit, acquisivisse, ideo non est verisimile, quia Carolus inter alias causas bellum istud adjuvandi Pontificis causa suscepit, & quia Pipinus pater Caroli jamdudum Ecclesiæ Romanæ donaverat Exarchatum.
- II. Reverentia, quam clientes Patronis debent, differt quidem multum a subjectione: sed lesio tamen reverentiæ plurimas occasiones suppeditare potest patrono, ut ex clientibus faciat veros subditos, uti vel ex historia Romana patet. Mirandum igitur est, qui factum sit, ut Imperatores Romani, qui advocati fuerunt & Protectores Papatum, a Clientibus suis, Domini videlicet Dominantium a servis servorum tantum non opprimerentur & subjicerentur?
- III. Sed desine mirari. Est contradictio Politica, ut Patronus reverentiam exhibeat Clienti. Major contradictio est, ut eum adoret. Admisso semel hoc inconveniente, reliqua sua sponte secuta sunt. Ita enim verè ex Cliente Patronus, ex Patrono Clienti factus est. Quid ergo mirum, si fata Clientum secuta sint Patronum, arcana Patronorum usurpata fuerint a Cliente?
- IV. Nobiles Imperii, quamvis præstent ministeria regno, non tamen pertinent ad classem ministerialium, qui olim vocati sunt Edle Knechte. Hi enim fuerunt ministeriales Regis vel Ducum. Et horum ministeria omnia fuerunt aulica, etiamsi umbram quandam militiæ (in pompis vel solennitatibus, vel in quotidiano etiam usu, tempore pacis) quædam ex illis haberint, aut in bello regem vel ducem secuti fuerint.
- V. Semper frepen in Jure Germanico recte dicuntur quasi Sendbar frepen. Quia tamen hæc vox prædicatur de principibus, non putarem, eam denotare Zentbar frepen, sed potius denotare supremam ingenuitatis Germanicæ gradum, ex quo Missi Regii desumebantur. Sendbar igitur denotat qui missus fieri potest.

F I N I S.

01 A 66.21

ULB Halle

3

003 092 399

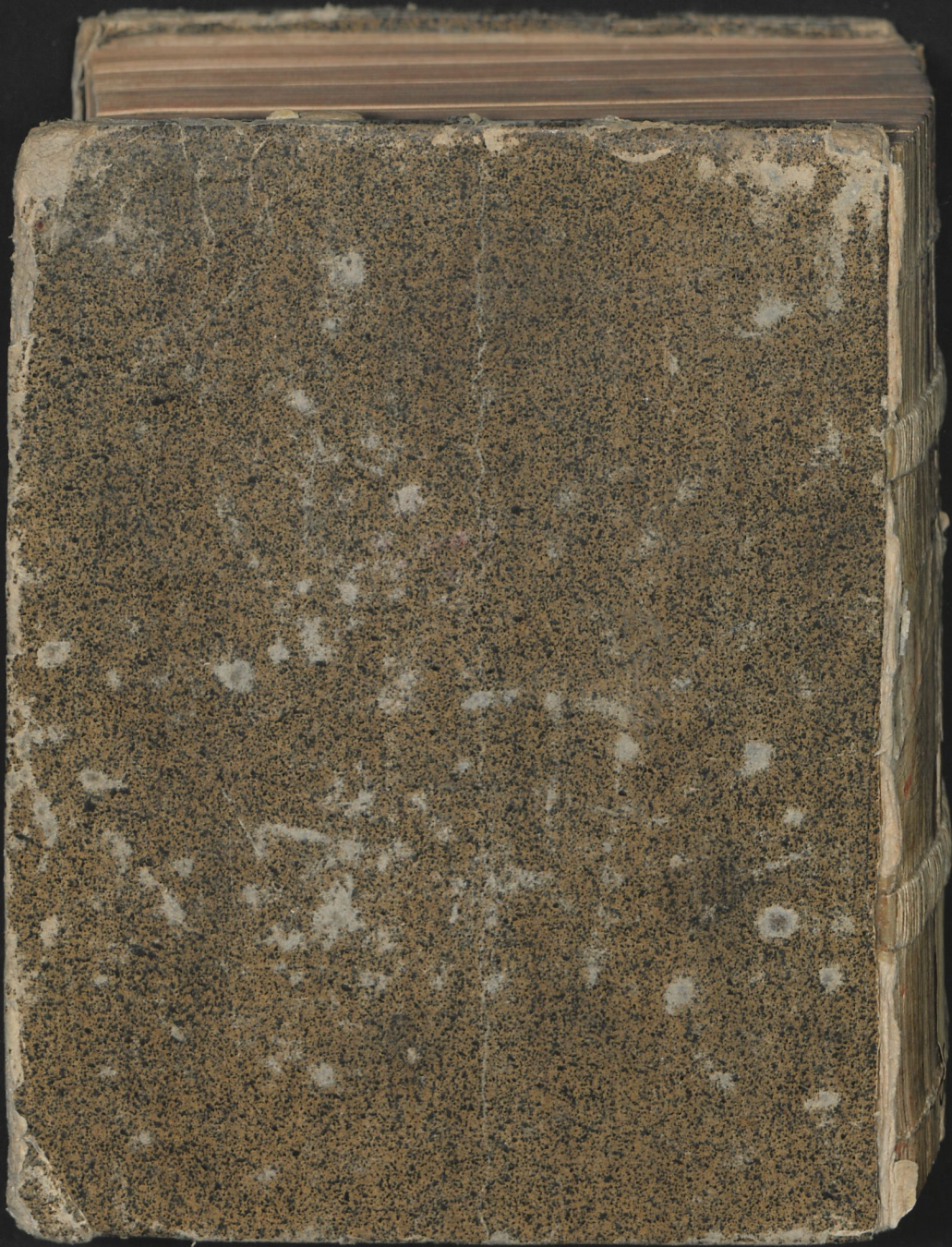

VD 18

VD 17

DISSERTA
STATU
POTES
L
JUS
IN REGIA
D. CHRISTIAN
SACR. REG. MA
PU
SIGISMUNDUS J
I
AD DIE
HALA
LITERIS JOANN

7
CRII
IS-

A,
JCTO,
L.
HERUS,

RTI,
(62)

